

Verslag van een openbaar verhoor

De parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen heeft op 12 oktober 2022 **de heer Vijlbrief** als getuige gehoord, die werd bijgestaan door de heer Daemen.

Voorzitter: Van der Lee
Griffier: Israel

Aanwezige leden van de commissie: Van der Graaf, Kat, Kathmann, Kwint, Kuik, Van der Lee en Tielen.

Aanvang 15.29 uur.

De **voorzitter**:

Aan de orde is het verhoor van de heer Vijlbrief. Ik verzoek de griffier om hem en zijn steunverlener naar binnen te geleiden.

(De griffier geleidt de getuige naar zijn plaats in de Enquêtezaal.)

De **voorzitter**:

Welkom, meneer Vijlbrief. Dat geldt ook voor u, meneer Daemen. Welkom bij de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen.

60 jaar aardgaswinning heeft Nederland veel gebracht, maar kent zeker voor gedupeerden schaduwkanten. Deze schaduwkanten hebben ook geleid tot het besluit om de aardgaswinning in Groningen te stoppen. Wij willen weten hoe de besluitvorming op cruciale momenten is verlopen en hoe publieke en private partijen hebben samengewerkt bij de gaswinning. Wij onderzoeken de aardbevingen en de ontwikkeling van kennis daarover, de afhandeling van schade veroorzaakt door de bevingen en het proces van het versterken van gebouwen in Groningen.

U bent op dit moment staatssecretaris Mijnbouw, verantwoordelijk voor dit dossier, maar ook in het verleden heeft u een aantal rollen gespeeld waardoor u in aanraking bent geweest met het gasdossier. Om die reden horen wij u als getuige.

U heeft ervoor gekozen de eed af te leggen, en daarmee de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen. Ik verzoek u daarom om even te gaan staan.

(In handen van de voorzitter legt de heer Vijlbrief de eed af.)

De **voorzitter**:

U mag weer plaatsnemen.

Het verhoor met u wordt afgenomen door mevrouw Kuik en mijzelf, en mogelijk dat mevrouw Kathmann ook nog enkele vragen heeft.

We gaan beginnen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Meneer Vijlbrief. In 2010 werd u directeur-generaal Energievoorziening bij het ministerie van Economische Zaken. U raakte zo betrokken bij het gasgebouw en bij onder meer de vaststelling van het Groninger plafond. In dit verhoor zullen we daarmee beginnen. In de jaren daarna was u lange tijd thesaurier-generaal van het ministerie van Financiën. U werd ook staatssecretaris van Financiën, totdat u in januari van dit jaar terugkeerde naar het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Als staatssecretaris Mijnbouw bent u nu verantwoordelijk voor de gaswinning in Groningen.

Ik zei al: in 2010 wordt u directeur-generaal bij Economische Zaken. Welke onderwerpen vielen toen onder uw takenpakket?

De heer **Vijlbrief**:

Ik was directeur-generaal Energie, Telecom en Markten. In het pakket zaten dus energie en telecom. Daar was het onderwerp marktwerking bij gekomen. Dat kwam doordat er een samenvoeging was geweest van twee directoraten-generaal. Ik nam uit mijn oude directoraat-generaal de marktwerking mee. Dus die drie dingen werden samengevoegd in één portefeuille.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe werd u op dat moment ingewerkt in het gasdossier?

De heer **Vijlbrief**:

Nou, dat viel niet mee, moet ik zeggen. Ik kreeg een pak sheets. Ik moet zeggen dat ik er wel enkele maanden over heb gedaan om precies te begrijpen hoe het gasgebouw in elkaar zat. Ik ben geloof ik niet de eerste die

hier zegt dat dat ingewikkeld was. Het was heel ingewikkeld. Het is heel ingewikkeld.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat maakte het voor u met name ingewikkeld?

De heer **Vijlbrief**:

Die directeur-generaal had heel veel rollen tegelijk. Hij was directeur-generaal over energie. Dan ga je eigenlijk over de wetgeving en de adviezen daarover aan de minister. Tegelijkertijd was ik Gedelegeerd Commissaris bij GasTerra en was ik lid van het College van Beheer van de Maatschap. Dus voordat ik iedere maand naar Groningen reed, zat ik op donderdagavond die dossiers door te werken. Dan zat ik wel even te kijken in welke rol ik me nu weer bevond als ik dat gasgebouw inging.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U heeft het over verschillende rollen. U was regeringscommissaris in het College van Gedelegeerde Commissarissen. U was toehoorder in het College van Beheer van de Maatschap. Hoe ging u met die verschillende rollen om? Hoe kon u dat publieke belang voldoende waarborgen?

De heer **Vijlbrief**:

Dát vond ik nog niet zo moeilijk, want uiteindelijk was het publieke belang bij de gaswinning toen heel eenduidig. Dat is verbijsterend. Ik ga nu iets zeggen dat voor mezelf verbijsterend is. Dat publieke belang bestond uit twee dingen, en één ding heel nadrukkelijk niet. Dat laatste begrijp ik nu helemaal niet, en daarom is het verbijsterend. Het ging enerzijds over het maximaliseren van de inkomsten voor de Staat. Anderzijds ging het over de leveringszekerheid. Maar een aspect dat nooit aan de orde is geweest in die bijna anderhalf jaar dat ik directeur-generaal Energie was, is de veiligheid. Gewoon niet! In ieder geval zijn niet de aardbevingen en alles wat daarmee later samenhangt aan de orde geweest. Je komt in de stukken wel tegen dat er ergens een zaak speelt rond benzeen in gas, maar dat is het dan wel. Het woord "veiligheid" viel eigenlijk niet en het woord "aardbevingen" ook niet. Dat is voor mij nu, in mijn huidige rol, natuurlijk totaal onvoorstelbaar, omdat ik nu alleen maar met veiligheid bezig ben.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Op welk moment werd dat eigenlijk een verrassing voor uzelf? Op welk

moment dacht u: eigenlijk gek dat dat belang van veiligheid daar niet aan de orde komt?

De heer **Vijlbrief**:

Niet toen. Nee, had ik het toen maar doorgehad, want dan had ik er toen natuurlijk wel naar gevraagd. Nee, dat was later, toen ik weer terugkeerde, als staatssecretaris en alle ellende zag die er gebeurd was in de jaren daarvoor. Ik wist natuurlijk wel dat dat was gebeurd, maar dat drong toen natuurlijk in de volle hevigheid tot mij door. U had het net met de heer Blok ook over die maandag. Die maandag dat ik dan staatssecretaris werd, waren er twee fijne verrassingen voor mij. Daar komen we straks nog wel over te spreken. Toen dacht ik opeens ... Nou, ik zal niet de woorden gebruiken die er nu in mijn hoofd opkomen. Toen dacht ik: jeetje zeg, dat valt niet mee. En het viel niet mee. Toen drong pas tot me door: wat waren we eigenlijk monomaan bezig daar in dat gasgebouw.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe verklaart u dat? Hoe verklaart u dat dat toen helemaal geen rol speelde?

De heer **Vijlbrief**:

Dat is een ontzettend goede vraag. Dat is de vraag waar ik het meeste over heb nagedacht. Ik dacht: hoe kan ik daar een rond verhaal over vertellen? Misschien is het ronde verhaal wel dat het lag aan de governance in het gasgebouw. Die governance in dat gasgebouw was heel erg gericht op de twee belangen die ik net noemde. Daar zaten ook partijen die gericht waren op die belangen. Dat betekende dat andere dingen heel moeilijk werden toegelaten in de redenering. Het is dus niet zo dat er iemand kwaadaardig was en zei: nou, daar mogen we het niet over hebben met elkaar. Het kwam simpelweg niet aan de orde. Dat kan dus te maken hebben gehad met hoe dat gasgebouw opgezet was. Het was natuurlijk in de jaren zestig en zeventig gebouwd puur vanuit die dubbelrol die ik net noemde. Het was gericht op leveringszekerheid en baten.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Eigenlijk is die agenda dus leidend. De agenda is: winstmaximalisatie en leveringszekerheid.

De heer **Vijlbrief**:

Ja, maar "winstmaximalisatie" klinkt zo lelijk kapitalistisch. Het waren natuurlijk baten die voor een groot deel ook weer naar de Staat gingen en

waar hele goede dingen mee werden gedaan. Het was niet een roversnest of zo; het was natuurlijk gewoon een joint venture waarin veel geld werd verdiend. Met dat geld hebben we onder andere natuurlijk een deel van de verzorgingsstaat in de jaren zeventig en tachtig opgebouwd. Alleen, dat aspect "veiligheid" zat er dus helemaal niet in.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

In hoeverre stemde u zaken af met de minister in de rollen die u had?

De heer **Vijlbrief**:

Ik was redelijk zelfstandig in mijn handelen. Je ziet wel dat er stukjes papier naar de minister gaan als het spannend wordt. We gaan het straks nog wel hebben over dat plafond en een mededingingszaak die in die tijd speelt. Als het spannend wordt, gaan er stukjes papier naar de minister of loop ik binnen en stem ik zaken met de minister af: vind je het goed om het zo te doen? Maar ik was wel redelijk zelfstandig.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

In uw functie van directeur-generaal en van regeringscommissaris in het gasgebouw wordt u uiteindelijk opgevolgd door de heer Dierikx. Wat heeft u uw opvolger meegegeven?

De heer **Vijlbrief**:

Mevrouw Kuik, ik denk dat het eerlijke antwoord is: niks. Ik zat op 30 juni denk ik in een auto naar Brussel en daar ben ik eigenlijk zeven jaar niet meer uit gekomen. Ik werd thesaurier-generaal en toen was de eurocrisis gaande. Wat ik nu zeg klinkt heel dramatisch, maar ik werd toen helemaal opgeslokt door euro's en banken. Ik zal wel een gesprek met de heer Dierikx hebben gehad. Ik zal ongetwijfeld een gesprek met hem hebben gehad. Dat kan niet anders en dat lijkt voor de hand te liggen, maar ik weet het echt niet meer.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U heeft besloten de regeringsvertegenwoordiger uit het College van Beheer van de Maatschap terug te trekken. Vervalt er hiermee niet een informatiebron voor de overheid?

De heer **Vijlbrief**:

Die directeur-generaal is nog steeds wel lid van het College van Gedelegeerde Commissarissen van GasTerra. Ik vond die dubbelrol zelf al

ingewikkeld. Ik vond dat ik daar in heel veel rollen zat. Toen ik dat nieuws hoorde over wat daar toen gebeurd was, dat nieuws dat denk ik een halfjaar geleden in de NRC kwam, en toen de Kamer mij daarover bevroeg, dacht ik: dit is misschien wel het goede moment om de regeringsvertegenwoordiger maar niet meer in dat College van Beheer van de Maatschap te laten zitten. Op die manier halen we in ieder geval een van de rollen weg.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ik dacht dat het een artikel was in het Dagblad van het Noorden. De heer Dierikx stelde in zijn openbaar verhoor dat het op basis van de notulen niet te stellen is dat hij "zijn oren had laten hangen" naar de olies. Hoe kijkt u daarnaar? Wat is uw beeld?

De heer **Vijlbrief**:

Ik vind het wel ingewikkeld om opvolgers van mij te gaan recenseren. Ik heb er in de Kamer volgens mij over gezegd: "Als waar is wat hier staat, dan is daar niet gehandeld hoe je hoort te handelen." Ik dacht dat er in de krant stond dat er bewust dingen die met gevaar te maken hadden, werden achtergehouden. Dat gebeurde bewust. Ik probeer even terug te halen wat er precies stond. Daar heb ik dit oordeel toen over gegeven aan de Tweede Kamer. Dat deed ik overigens met frisse tegenzin, want ik zei: ik word nog gehoord door de enquêtecommissie en daar gaat men er ongetwijfeld naar vragen. Dat gebeurt nu. Dat heb ik toen gezegd in de Kamer en laat ik dat dan maar staande houden. Zo kijk ik ertegen aan. Ik vind het ingewikkeld om recensies van opvolgers te geven.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja, dat snap ik. Dus u besluit om de regeringsvertegenwoordiger uit het College van Beheer van de Maatschap terug te trekken. U zegt: die verschillende rollen zijn te ingewikkeld. Zou dat element van veiligheid nog ingebouwd kunnen worden? Is het nog een optie voor u geweest om toch iemand in dat college te laten zitten met specifiek dat belang?

De heer **Vijlbrief**:

Nee. Het eerlijke antwoord is: nee, daar heb ik toen niet over nagedacht. Dat was denk ik wel een optie geweest, maar die veiligheid is nu wel heel goed gegarandeerd. Ik durf geen stap te zetten zonder het oordeel van de baas van SodM gehoord te hebben. Wij denken trouwens precies hetzelfde over het vervolg van de gaswinning, dus dat helpt. Die positie is enorm versterkt

ten opzichte van wat ik mij herinnerde uit 2010. Dus die veiligheid is in mijn ogen nu wel geborgd.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Oké. Dank.

De **voorzitter**:

U noemde het net al even: in dat jaar 2010 spelen twee dingen tegelijkertijd, namelijk de onderhandelingen over de hoogte van het meerjarige Groninger plafond, en de dreiging dat de Nederlandse Mededingingsautoriteit GasTerra een hoge boete zou gaan opleggen. De heer De Groot heeft in zijn verhoor verklaard dat er ook een samenhang was tussen die beide onderwerpen, omdat er uiteindelijk een soort packagedeal tot stand kwam. Wat was uw rol bij die dossiers?

De heer **Vijlbrief**:

Ik denk dat het nóg iets gecompliceerder was, want volgens mij was er samenhang met zelfs een derde dossier. Er was de implementatie van een pakket richtlijnen uit Brussel die de gasmarkt beter moest laten functioneren. Dan was er dat punt van dat gasplafond. En je had die zaak 4296. Dat klinkt een beetje als een spannende detective, maar het was een mededingingszaak. De NMa deed daar al lang onderzoek naar, al vanaf 2006. Die drie dingen komen samen. Ik probeer daar om die drie dingen samen te laten leiden tot "het goede resultaat", tot wat in mijn ogen het beste resultaat is voor de Staat, voor Nederland of hoe je het verder wilt noemen. Ik wilde namelijk dat dat pakket marktverbetering tot stand kwam, dat later ook tot stand komt. Dat was dus een pakket waarin de bergingen van GasTerra open zouden gaan voor derde partijen en waarin GasTerra nieuwe producten zou aanbieden op de gasmarkt. Dat was eigenlijk mijn rol. Je ziet mij in dit dossier de hele tijd daarnaartoe duwen. Als ik het zo teruglees, deed ik dat soms een beetje hard, maar dat heb ik wel gedaan, met dát voor ogen.

De **voorzitter**:

We komen er zo nog even gedetailleerd over te spreken. In uw portefeuille zat ook de marktwerking. Daar was u als dg ook verantwoordelijk voor.

De heer **Vijlbrief**:

Ja.

De **voorzitter**:

U was ook verantwoordelijk voor het Groninger dossier en u was ook nog actief in het gasgebouw zelf. En die drie dingen spelen. Welke pet had u voor uw gevoel daarbij precies op? Of had u ze allemaal tegelijkertijd op?

De heer **Vijlbrief**:

Ja, ik had ze allemaal tegelijkertijd op en ik probeerde het belang van de Nederlandse Staat te dienen. Dat is wel ingewikkeld. Ik zei net al tegen mevrouw Kuik in de eerste ronde dat ik dat zelf al ingewikkeld vond in Groningen. En daar kwam dus die mededinging bij. Tegelijkertijd was er natuurlijk gewoon een zelfstandige NMa die totaal zelfstandig beslissingen nam. Alleen, je ziet natuurlijk dat ik me steeds meer met dat dossier ga bemoeien naargelang het zich verder ontwikkelt, zeker als het in december ontploft en deze afspraak niet tot stand lijkt te komen. Dan begin ik me er écht mee te bemoeien, om te proberen om toch die afspraak voor elkaar te krijgen.

De **voorzitter**:

Daar gaan we zo nog even op door.

De heer **Vijlbrief**:

Ja, sorry, maar u vraagt mij naar de intentie. Dat was de intentie.

De **voorzitter**:

Dat snap ik. Wat is dan het belang van de Staat dat u op dat moment voor ogen heeft?

De heer **Vijlbrief**:

Het belang van de Staat was dat marktverbeteringspakket; daar was toen in mijn ogen geen twijfel over mogelijk. Er zou dus meer toegang tot de bergingen komen voor externe partijen. Er zou daar dus minder mogelijk monopoliegedrag van GasTerra zijn. Er zou meer aanbod komen op TTF, dus de gasmarkt, met nieuwe producten. Dat komt er later ook uit. Dit was zonder twijfel het belang van de Staat.

De **voorzitter**:

In september en november 2010 bent u een "facilitator" -- zo heet dat -- van de onderhandelingen die plaatsvinden tussen GasTerra en de mededingingsautoriteit. Hoe gebruikelijk is het nou dat een ambtenaar, en

dan ook nog de dg, die rol pakt in een onderhandeling tussen deze twee partijen?

De heer **Vijlbrief**:

Dat weet ik niet. Het is in de eerste plaats niet ongebruikelijk dat als de NMa een potentieel hele hoge boete in gedachte heeft, zij probeert in plaats van die boete "remedies" of ander gedrag los te krijgen van degene over wie het gaat. En in de tweede plaats was er een reden waarom ik dat deed en waarom ik zo actief was. Ik dacht namelijk: als ik me er niet mee bemoei, zou het weleens niet tot stand kunnen komen. En het derde punt was natuurlijk dat ik zelf ging over het vaststellen van het gasplafond, althans in de advisering. Dat gasplafond speelde ook een rol in de onderhandelingen. Als GasTerra meer gas moest aanbieden op TTF, moest dat gas er wel zijn. Dat was een argument om een iets hogere gaswinning toe te staan in die periode 2010-2020. Dus vanuit die rol deed ik dat. Maar ik zei u al: als het echt spannend wordt, pleeg ik weleens erg enthousiast te worden. Dat was ik toen ook wel erg, merkte ik bij het teruglezen.

De **voorzitter**:

Ja. Welke relatie had u op dat moment met de NMa? Over de relatie met GasTerra hebben we het gehad en die is denk ik redelijk helder. Maar hoe stond u ten opzichte van de NMa en wat was de normale relatie die u had met de NMa? Of was dat heel erg op afstand?

De heer **Vijlbrief**:

Dat is op afstand. De NMa is een zbo, een onafhankelijke autoriteit geleid door een zeer onafhankelijk persoon. Dat komen we straks nog wel tegen. Alleen, als u dan een relatie wilt aangeven: ik was chef van de Mededingingswet. Ik zorgde er als dg voor dat de Mededingingswet onderhouden werd.

De **voorzitter**:

De NMa had ook geen bezwaar tegen uw optreden als facilitator bij die gesprekken.

De heer **Vijlbrief**:

Nee, integendeel. Het waren twee leden van de raad van bestuur die dit actief deden, namelijk de heren Don en De Keijzer. Zij namen gewoon actief deel aan de onderhandelingen en zij vroegen ook soms aan mij om te bemiddelen.

De voorzitter:

Toch zien we, ondanks dat die gesprekken in het najaar van 2010 worden gevoerd, dat de NMa op 5 januari 2011 een heel hoge boete aan GasTerra oplegt, en een iets kleinere aan Gasunie. In totaal is het de hoogste boete die ooit is opgelegd door de NMa. We zien dat u twee dagen later, op 7 januari 2011, aanschuift bij een gesprek tussen minister Verhagen en de voorzitter van de NMa, de heer Kalbfleisch. Wat was nou uw rol bij dat gesprek?

De heer Vijlbrief:

Ik heb de tijdlijn opgeschreven zodat ik het u goed kan gaan vertellen. Ik zag dat in andere verhoren de tijdlijnen wat door elkaar begonnen te lopen, dus laat ik het goed vertellen. Wij horen op 21 december dat Kalbfleisch niet akkoord is. Die mail zit ook in het dossier. Dan ontploft ongeveer mijn hele achterban. Alle ambtenaren die daar drie maanden bloedig hadden zitten onderhandelen, denken: wat gebeurt hier? Zij zeggen tegen Verhagen en mij: kunnen jullie met Kalbfleisch gaan praten om te vragen of er nog wat te doen valt, of we nog verder kunnen? Dat gesprek met Kalbfleisch vindt dan plaats op 7 januari, denk ik. Ik wist écht niet meer dat ik bij dat gesprek had gezeten, maar daar heb ik blijkbaar bij gezeten. Ik hoor dat nu voor de tweede keer, dus het zal waar zijn. Als wij dat gesprek hebben gehad, zie je dat in het weekend daarna de heer Kalbfleisch naar ons mailt. Ik dacht dat hij naar mijzelf heeft gemaild, of naar Jos de Groot. In die mail staat: "Ik ben bereid om erover na te denken of er toch niet een wat strenger pakket kan komen waarbij ik dan toch kan instemmen." Dus het ging hier niet om handjeklap tussen ons, GasTerra en de NMa of zoiets. Waar ging het om? Kalbfleisch zei: ik vind dat pakket niet substantieel genoeg. We gaan daarna dus opnieuw naar dat pakket kijken. Dat wordt nog verder aangescherpt in die weken daarna. Dat is wat er gebeurt. Dat is wat er gebeurt.

De voorzitter:

We hebben een soort terugkoppeling gekregen van de heer Kalbfleisch naar zijn medewerkers. Dat is ook bij het verhoor met de heer Verhagen langsgelopen. We zien daarin dat, toen u bij het gesprek kwam, u op een wel heel indringende wijze uw zaak heeft bepleit. Tegelijkertijd kan ik me ook voorstellen dat in soortgelijke gevallen het niet zomaar gebeurt dat er zo'n gesprek als dit plaatsvindt als de NMa tot het besluit komt om een boete op te leggen. Hoe moet ik dat zien?

De heer **Vijlbrief**:

Dat ben ik niet helemaal met u eens. Het belang hier was ... Het kwam niet zomaar neervallen, hè. We hadden drie, vier maanden zitten onderhandelen, met twee leden van de raad van bestuur van de NMa aan tafel. Er lag een akkoord. Dan zegt de baas van de NMa: ik vind het niet goed genoeg. Dan is het toch niet raar dat je daarna probeert om alsnog dat pakket zodanig vorm te geven ... Kalbfleisch liet namelijk in die mail een opening om het pakket te versterken. Dat is de reden. Ik ken echter dat verslag niet. Ik zei al: ik ben ongetwijfeld te enthousiast geweest in dat gesprek. Dat is niet goed; dat had ik niet moeten doen. Maar de intentie was daar alleen maar om dat marktverbeteringspakket op tafel te houden.

De **voorzitter**:

Ik heb hier dan toch nog een vervolgvraag over. Een gesprek over "het is niet goed genoeg", vind ik wel logisch. De NMa had echter al wel inmiddels besloten om de boete op te leggen. Dat is toch een wat verdergaande stap dan aangeven: wat er nu ligt, is niet goed genoeg?

De heer **Vijlbrief**:

Maar er is nog iets anders aan de hand. GasTerra wilde ook in bezwaar gaan tegen die boete. Dat gebeurde ook. De afspraak is dan: ze gaan allebei in bezwaar. Dan wordt de hele zaak doorgelicht, doorgeduwd naar juli. Daar zit ook een logica in. Dan wordt er gezegd: "Oké GasTerra, laat dan maar zien dat je dat marktverbeteringspakket ook echt gaat uitvoeren en dat je echt die dingen doet, en dan kan eventueel die boete van tafel." Dat is weer niet zo heel raar, want dat past weer in het beeld dat een mededingingsautoriteit onderhandelt met de partij waar het om gaat, om te kijken of er een betere, effectieve invulling van die boete is. Het enige is dat ik voor mijzelf, toen ik dit allemaal teruglas, dacht: nou, daar ben je wel wat diep ingegaan, Vijlbrief. Ja, dat vind ik ook wel. Het was echter puur bedoeld om dat marktverbeteringspakket op tafel te houden. Dat was het doel van het geheel.

De **voorzitter**:

Hoe woog het risico mee op reputatieschade voor alle betrokkenen als publiek zou worden dat deze hoge boete zou worden opgelegd?

De heer **Vijlbrief**:

Dat speelt in het dossier een grote rol. Je ziet dat reputatieschade steeds genoemd wordt. Ik noem het zelf volgens mij ook een paar keer. Het was

ook waar, want GasTerra is natuurlijk van zowel de Staat als van de twee grote oliemaatschappijen, Shell en Exxon. Dus dat wás reputatieschade. Ik moet er overigens nog bij zeggen dat die mededingingszaak door GasTerra te vuur en te zwaard werd bestreden. Daar was men het er écht niet mee eens.

De **voorzitter**:

Dat hebben ze hier ook verklaard.

De heer **Vijlbrief**:

In ons eigen dossier van EZ zie je bovendien ook stukken waaruit blijkt dat mensen die hierin gespecialiseerd zijn, hier ook twijfels bij hadden. Maar goed, dat was weer mijn rol niet. Ik hoop dat ik nooit ergens zeg dat de mededingingsautoriteit geen zaak heeft. Daar ga ik namelijk niet over, want dat is aan de mededingingsautoriteit.

De **voorzitter**:

U heeft net al iets gezegd over uw toon. U had verschillende verantwoordelijkheden. U had verschillende petten op. U was ook de hoeder van de Mededingingswet. In hoeverre had u toen ook al het gevoel: kan dit wel?

De heer **Vijlbrief**:

Nee.

De **voorzitter**:

Dat had u toen niet?

De heer **Vijlbrief**:

Nee. Ik zei al: ik was erg enthousiast en dat heb ik wel vaker. Ik was hier dus erg enthousiast bezig. Ik vind zelf nog steeds dat het kan, maar het is de vraag of ik bij die gesprekken moest gaan zitten. Ik ben nu twaalf jaar ouder en ik zou nu denken: nou, doe dat maar niet. Het was echter volgens mij allemaal binnen de wet en het was allemaal netjes. Maar goed, dat had ik nou beter niet kunnen doen, denk ik. Misschien klinkt ook door in het verslag dat ik gewoon boos was. Drie maanden werk ging daar het putje in.

De **voorzitter**:

Toch komt dat marktversterkingspakket uiteindelijk tot stand.

De heer **Vijlbrief**:

Ja.

De **voorzitter**:

De boete is opgelegd op 5 januari, maar in juni wordt er ook een besluit gepubliceerd. Dan blijkt dat de boete niet geïnd wordt. De hoogte van de boete wordt dan ook niet gepubliceerd. Had de overheid daar nog een rol in?

De heer **Vijlbrief**:

Ik weet niet of dit in juni of juli speelt. Ik ben dan aan het weggaan of ik ben al weg. Ik weet dit ook niet meer. Ik weet wel het volgende. Misschien mag ik dit moment gebruiken om dat te zeggen. Mij heeft het enorm verbaasd dat wij hier de Kamer niet over hebben geïnformeerd toen dat gebeurde. In mijn ogen is dat nu onvoorstelbaar. Ik zou er nu als staatssecretaris geen moment over hoeven na te denken. Ik zou nu direct zeggen: de Kamer moet er nu over geïnformeerd worden dat we dit hebben afgesproken, en als dat niet openbaar mag dan doen we het vertrouwelijk. De Kamer is echter niet geïnformeerd en dat is onbegrijpelijk.

De **voorzitter**:

Kwam dat niet door een gedeelde behoefte bij in ieder geval de partijen in het gasgebouw om te proberen te voorkomen dat hier enige ruchtbaarheid aan zou worden gegeven?

De heer **Vijlbrief**:

Als je dat wilt voorkomen, dan doe je het vertrouwelijk. Dan doe je het vertrouwelijk. Ik zou als bewindspersoon nooit dat risico nemen. Een directeur-generaal hoort ook tegen zijn minister te zeggen: dat risico moet u niet nemen. Je ziet overigens wel dat er bij mij geen boze opzet speelt. U komt misschien zo nog op het productieplafond. Dat speelt hier natuurlijk ook doorheen. Je ziet mij in het halfjaar daarvoor een paar keer zeggen: de Kamer moet geïnformeerd worden. Dat staat ook in tijdlijnen. Het is echter toen gewoon niet gebeurd.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ik wil nu inderdaad even naar dat productieplafond. In 2005 is er een plafondafpraak gemaakt voor de winning in de periode 2006-2015. En in 2010, als u directeur-generaal bent, moet de tweede plafondafpraak worden gemaakt, voor de periode 2011-2020. Hoe was u bij die onderhandelingen betrokken?

De heer **Vijlbrief**:

Als ik begin in mijn nieuwe baan, gaan er nota's van mijn medewerkers naar mij toe. Daarin staat: je moet daarover gaan praten. Daarin staat: in principe stellen we het plafond weer vast op 425, maar je hebt enige ruimte omdat GasTerra in die periode 2005-2010 net iets minder heeft gewonnen dan wat mocht. Dat was de zogenaamde "inhaal", of althans: zo heette het in hun termen. Ik heb dat als goed onderhandelaar natuurlijk nooit zelf op tafel gebracht. Ik heb gewoon gezegd: het is 425. Dat ik dat zei, vond men bij GasTerra heel vervelend. Ze vonden dat oneerlijk et cetera.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Waarom vonden ze dat oneerlijk?

De heer **Vijlbrief**:

Omdat zij vonden dat er in een afspraak uit 2005, toen er een langeretermijnafpraak was gemaakt, wel degelijk impliciet inhaal was afgesproken. Daar kon je echter verschillend naar kijken. Je ziet dan dat ik moet gaan onderhandelen voor de minister over dat plafond. Dan gaat er keurig een notitie naar de minister: vindt u dat een goed idee? Dan komt er een keurige notitie van mevrouw Van der Hoeven terug waarin staat: dat weet ik nog niet want ik wil er nog heel precies over praten. Mevrouw Van der Hoeven was een heel precieze minister. Zo ging dat. Zo ging dat.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus daar is dan verschil van inzicht over. We lezen dat bij sommige politieke partijen de mening bestaat dat het wel een tandje minder kan met de verkoop van Nederlands gas en het plafond wel wat later kan. In hoeverre speelt dat nog mee?

De heer **Vijlbrief**:

Dat argument heb ik wel gebruikt in de onderhandelingen. Ik heb tegen de olies toen wel gezegd: nou ja, in de Kamer is er niet heel veel enthousiasme voor om weer hoger te gaan. Het is in het huidige tijdsgewricht overigens misschien weer onvoorstelbaar, maar ook daarbij speelt de veiligheid weer geen enkele rol. Het ging alleen maar over leveringszekerheid, over de lange termijn: we moeten een beetje gas bewaren voor de toekomst. Dat was de redenering van de Kamer. Ik ben nooit visionairen tegengekomen die toen al zeiden: dat moet je niet doen vanwege de veiligheid.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Het ging puur om leveringszekerheid. Wat was nou uw inzet bij die onderhandelingen? U hebt al een aantal dingen aangestipt.

De heer **Vijlbrief**:

De volgende drie dingen waren de inzet. Eén. Kunnen we dat marktverbeteringspakket krijgen? Twee. Als dat kan, dan zijn we bereid om eventueel een klein beetje mee te bewegen met de olies op ietsje meer winnen. Het ging over heel weinig, hè, over een lange periode. Drie. Misschien gaat dan die boete, die als een soort zwaard van Damocles boven ons hing, ook van tafel. Dat was de driehoek waarin we onderhandelden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

De heer De Groot zei in zijn verhoor dat de NMa-zaak de aanleiding was om soepel om te gaan met dat recht van inhaal waar u het net al over had. Zorgde die NMa-zaak voor zo'n packagedeal waarin dat recht van inhaal tot uiting kwam?

De heer **Vijlbrief**:

Eigenlijk niet. Je zou kunnen zeggen dat dat recht van inhaal gunstig was voor GasTerra. Het weggaan van de boete was ook gunstig voor GasTerra, en ook wel voor de aandeelhouders en de Staat. Maar voor de Staat was natuurlijk -- ik kom er weer op terug -- dat marktverbeteringspakket cruciaal. Daar zat voor mij veel meer de onderhandelings-chip en datgene wat ik wilde bereiken. Daarbij was het fijn als die boete van tafel ging, en daarbij was dat plafond geen dealbreaker of zoiets.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat was iets dat de olies nadrukkelijk inbrachten.

De heer **Vijlbrief**:

Ja, jazeker. En ze wilden hoger dan dat, herinner ik me. Ik weet niet meer wat ze wilden. Uiteindelijk staat er dacht ik in een bijlage bij een jaarverslag bij een Kamerstuk -- ik heb het deze week na zitten kijken -- dat we een plafond hebben afgesproken op 20 bcm extra over tien jaar.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ik kom alsnog terug op mijn vraag. Ik snap dat dat recht op inhaal niet een punt was dat ú inbracht in de onderhandelingen, maar de andere kant wel. Is het dan uiteindelijk niet een packagedeal?

De heer **Vijlbrief**:

Ja, dat was het. Sorry, maar u haalde de heer De Groot aan die zei: ruilde je de NMa tegen de inhaal? Zo was het niet en dat vind ik te digitaal. Het was nadrukkelijk die driehoek. En de driehoek was een packagedeal, zeker. Zeker was dat een packagedeal. Dat was de reden voor mijn boosheid over het feit dat die package vlak voor kerst midscheeps werd getroffen door een torpedo.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U had het net al over die brief die niet naar de Kamer gaat. Dit plafondbesluit wordt formeel ook gestuurd naar GasTerra, naar de NAM, maar niet naar de Tweede Kamer.

De heer **Vijlbrief**:

Nee.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U zei al dat u niet weet waarom dat niet is gebeurd. Heeft u een verklaring? Kunt u iets bedenken waardoor dat niet is gebeurd?

De heer **Vijlbrief**:

Niet om mijn goede intenties weer te geven, of eigenlijk wel, heb ik hier een mail van donderdag 16 december waarin ik schrijf: "Moet hier niet iets bij over de Tweede Kamer? De minister beslist, maar de Kamer kan altijd een motie aannemen om dit tegen te houden." Ik schrijf dit op 16 december. Dat is dus vlak voordat we uiteindelijk de afspraak maken. Toen was ik dus blijkbaar nog van plan om het gewoon aan de Kamer te melden. Ik kan me geen reden voorstellen waarom wij dat niet hebben gemeld, behalve ... Stomweg ... Het kan zijn ... De meest logische uitleg is nu dat we hebben gedacht: we melden het allemaal in juni-juli, als het geheel naar buiten komt, en dan melden we gelijk ook dat productieplafond. Maar toen is het ook niet gebeurd. Goed, ik ben hier zelf ook net zo verbaasd over; ik begrijp het niet. En ik vind het ook stom. Van mezelf. Ja.

Het is stom van mijzelf, maar er liepen overigens meer mensen om mij heen, en het is natuurlijk de minister die dit uiteindelijk meldt. Ik mag wel enige schuld op mij nemen. Ik had het moeten zeggen tegen hem. 't Is niet gebeurd.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Uiteindelijk wordt er op pagina 22 van de jaarrapportage Delfstoffen wél gecommuniceerd over het Groninger plafond.

De heer **Vijlbrief**:

Ja. 20,7.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja. Maar het staat niet in een Kamerbrief.

De heer **Vijlbrief**:

En dit weet ik alleen maar omdat dit ding volgens mij in een eerder verhoor is aangehaald door de heer Verhagen. Ik wist dit ook niet. Dat is overigens niet raar, want toen was ik weg.

De **voorzitter**:

In 2011 stapt u over naar het ministerie van Financiën om thesaurier-generaal te worden. In die rol adviseert u de minister over publiek-private samenwerking. In hoeverre adviseerde u vanuit deze functie ook over de publiek-private samenwerking in het gasgebouw?

De heer **Vijlbrief**:

Nou, misschien formeel wel. Het is misschien wel goed om, voordat we aan dit stuk van mijn carrière beginnen, toch één keer te zeggen dat ik in die zeven jaar dat ik thesaurier ben geweest, eigenlijk eerst met de banken en de financiële sector bezig ben geweest, en daarna alléén maar, echt alléén maar met het overeind houden van de euro, met als hoogtepunt 2015. Ik hield me echt niet bezig met andere dingen. Ik kreeg weleens een rapport en ik zat bij vergaderingen van de bestuursraad. Daar werden ook andere dingen besproken. Ik had drie directeuren, of zelfs vier. Eén van hen hield zich bezig met wat u beschrijft. Ik was echter niet bezig met gas. Ik was echt bezig met banken en de euro, eigenlijk continu vanaf het moment dat ... Ik zat vanmiddag te denken hoe ik dat nou het beste zou kunnen illustreren. De beste illustratie is dat ik met de minister-president ergens in juli op een Europese Raad ben geweest. De minister-president gaf daar een persconferentie en een deel van de Kamer dacht dat hij daar een rekenfout had gemaakt van 50 miljard. En op 10 augustus, dat was midden in de vakantie en ik was zes weken thesaurier-generaal, zat ik in de Kamer om haar te brieven over die rekenfout. Of, ik moet zeggen: die vermeende rekenfout. Dat was ongeveer wat ik aan het doen was. Dus ...

De **voorzitter**:

Helder. Dat heeft u helder uitgelegd. Tegelijkertijd weten anderen u nog wel te vinden, dus daar ga ik toch nog een paar vragen over stellen.

De heer **Vijlbrief**:

Ja, dat kan.

De **voorzitter**:

In 2015 kondigt minister Kamp een onderzoek aan naar een verandering in de benadering van de gaswinning. De belangrijkste suggestie is eigenlijk het veranderen van de volgorde in de levering van de markt bij laagcalorisch gas. Voorheen was de verkoopstrategie om alle stikstofconversie eruit te laten en maximaal laagcalorisch gas te leveren. Er werd nu gekeken naar een scenario waarin dit werd omgedraaid, waarbij er werd geprobeerd zo veel mogelijk pseudo-Groninger gas te maken en de productie van laagcalorisch gas te verlagen. In hoeverre was het ministerie van Financiën, waar u toen werkzaam was, betrokken bij dit onderzoek of bij deze discussie over wat ook wel de "market reversal" werd genoemd?

De heer **Vijlbrief**:

Ik was er in ieder geval niet bij betrokken. Misschien waren directeuren bij mij erbij betrokken, misschien de directeur die zich bezighield met de deelnemingen. Dat zou kunnen. Maar ik was er niet bij betrokken.

De **voorzitter**:

We zien namelijk wel dat er op 11 september 2015 aan u een mail wordt gestuurd door de heer Lankhorst, die dan CEO is van GasTerra. Daarin wordt verwezen naar een gesprek dat hij met u had gehad over dit onderwerp. In die mail spreekt de heer Lankhorst zijn zorgen uit. Ik parafraseer. Hij vindt dat als we deze kant opgaan, dat weleens enorme gevolgen zou kunnen hebben voor heel veel van het nog te winnen gas. Dan zou heel veel van dat gas weleens in de grond kunnen blijven zitten.

De heer **Vijlbrief**:

Ja. Hij was niet de enige. Ik was ook gebeld door de heer Benschop, althans, ik denk dat hij belde. Hem kende ik omdat hij, helemaal aan het einde van de periode dat ik dg was, de baas werd van Shell Nederland, en hij toen dus in het gasgebouw kwam. Hij belde mij met dezelfde boodschap. Die boodschap heb ik in ieder geval doorgekaveld, doorgegeven aan ik denk Helmer Vossers, mijn directeur Deelnemingen. Dat kun je ook zien in het

dossier. En ik denk dat ik er ongetwijfeld iets over tegen minister Dijsselbloem heb gezegd. Ik zal gezegd hebben: ik ben gebeld. Veel verder dan dat ging het niet. Dat heb ik gezegd. Noemt u de datum nog eens?

De **voorzitter**:

De mail van de heer Lankhorst was van 11 september, maar hij had daarvoor, in de vakantie met u contact gehad.

De heer **Vijlbrief**:

Ja.

De **voorzitter**:

En in oktober is dat gesprek met de heer Benschop geweest. Daartussen is er geloof ik ook nog contact, een gesprek geweest tussen de heer Van Roost en u.

De heer **Vijlbrief**:

Ja, dat zou kunnen. Ik herinner me ook vaag zoiets. Eigenlijk was de boodschap echter steeds hetzelfde. Dat herinner ik me wel, voor zover ik het allemaal nog begreep, want ik was er wel vier, vijf jaar uit. De boodschap was steeds: "Als je deze strategie gaat volgen, dan zou er weleens heel veel gas in de grond kunnen blijven zitten. Dat is zonde voor Nederland." Ik zal het denk ik op die manier hebben doorgegeven, zowel aan Vossers als aan Dijsselbloem. Ik heb er verder niks mee gedaan.

De **voorzitter**:

Dat zou in potentie ook een groot gat in de toekomstige rijksbegrotingen betekenen. U hebt daar geen actie op ondernomen?

De heer **Vijlbrief**:

Nee. Ik was thesaurier-generaal. Dat klinkt als de schatkistbewaarder en dat is hij ook letterlijk, maar het enige waar hij echt niet over gaat is de schatkist. De schatkist wordt bewaakt door de directeur-generaal Rijksbegroting, die de uitgaven bewaakt. Aan de inkomstenkant wordt dit bewaakt door de directeur-generaal Fiscale Zaken. Ik deed financiële stabiliteit: de euro, de banken. Dus ik gaf dit door en ben daarna verdergegaan, waarschijnlijk naar een ander land.

De **voorzitter**:

Dus de partijen uit het gasgebouw waren bij u aan het verkeerde adres?

De heer **Vijlbrief**:

Nou ja, niet per se aan het verkeerde adres. Ik heb niet gezegd: schiet op met je praatjes. Ik heb ernaar geluisterd en het doorgegeven. Ik heb gezegd: nou, ik heb het gehoord en ik geef het door. Punt.

De **voorzitter**:

U heeft ook niet gevolgd wat er daarna is gebeurd?

De heer **Vijlbrief**:

Nee. Nee.

De **voorzitter**:

U heeft ook niet gehoord dat die strategie toch is ingezet?

De heer **Vijlbrief**:

Nee, nee. Daarom gaf ik u een korte schets van mijn eenzijdige leven in die periode.

De **voorzitter**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

We gaan naar 10 januari 2022.

De heer **Vijlbrief**:

Ik dacht dat u er nooit zou komen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U gaat zich opnieuw bezighouden met het Groningse gasdossier, ditmaal als staatssecretaris Mijnbouw in het nieuwe kabinet-Rutte IV. Door wie bent u voor het eerst gepolst voor deze functie?

De heer **Vijlbrief**:

Ik denk door de partijleider van D66, mevrouw Kaag.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat vond u van de functie?

De heer **Vijlbrief**:

Ik schiet direct in de lach, maar het is een hele serieuze baan dus ik moet daar eigenlijk niet bij lachen. Ik moet zo lachen omdat ik hiermee ontzettend

ben gepest door mijn kinderen. Toen ze hoorden dat ik "staatssecretaris Mijnbouw" werd, hebben ze me zogenaamd een mijnbouwhelm en een pikhouweel gegeven. Ze zeiden: mijnbouw, mijnbouw, waar gaat dat eigenlijk over? Toen mevrouw Kaag dit aan mij vroeg, dacht ik ook: wat wil ze nou eigenlijk van me? Wat ga ik dan doen? Maar ik werd gewoon staatssecretaris op EZ, met als belangrijkste onderwerp Groningen. Dat heeft ze uiteindelijk wel verteld hoor. Dat heeft ze wel verteld.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

En u wist daarvoor al: dat is een behoorlijk dossier.

De heer **Vijlbrief**:

Ja, maar als ik heel eerlijk ben, zeg ik: ik heb het toch nog onderschat. Nu wordt het serieuzer. Ik heb het toch nog onderschat. Ik heb dus "ja" gezegd. Het is zeer eervol, maar heel zwaar. Ik vind deze baan zelf eervol, maar heel zwaar. Het is zwaarder dan wat ik eerder heb gedaan. Ik zal dat straks wel uitleggen, of ik wil het nu ook wel doen. Ik zal straks proberen uit te leggen waarom ik het zo zwaar vind.

Zo ging dat dus. Het was denk ik dus ergens eind vorig jaar dat mevrouw Kaag dit aan mij vroeg.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Werd er toen tegen u gezegd wat nou precies uw opdracht, uw uitdaging was in deze portefeuille?

De heer **Vijlbrief**:

Jawel. Jawel. En ik wist wel ongeveer wat er in het coalitieakkoord stond. Ik had zelf meeonderhandeld aan de financiële tafel, dus ik wist wel ongeveer wat er in het coalitieakkoord stond. Ik wist ook dat de formerende partijen afgereisd waren naar Groningen om daar, ik dacht in het provinciehuis, met een aantal mensen te praten. Maar de zwaarte en de diepgang van het dossier zijn gewoon groter dan ik toen dacht. Ik spreek onder ede dus ik moet de waarheid vertellen. Dit is de waarheid. Op 10 januari werd mij dat al heel snel duidelijk. Er was eerst de winningsbeslissing over het gas en daarna waren er die verschrikkelijke rijen bij die gemeentehuizen. Toen dacht ik: o, oeps.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U zei net al: het was toch veel zwaarder dan ik toen eigenlijk scherp had. Kunt u daar toch nu al kleuring aan geven? Waar zit dat in?

De heer **Vijlbrief**:

Dat heeft echt puur te maken met praten met de mensen die je treft. Ik ga maar vertellen over het gesprek dat me het meeste is bijgebleven. Ik heb het vrij recent gevoerd. Het was een gesprek dat ik had met drie aardbevingscoaches in het gebied, een geestelijk verzorger en een mevrouw die al heel lang getroffen was door schade- en versterkingsproblemen. In dat gesprek begon die mevrouw die getroffen was door die problemen heel strijdvaardig. Daarna heeft ze in dat gesprek drie kwartier zitten huilen. Het was een mevrouw van ... Nee, nu ga ik haar enorm beledigen als ik een leeftijd ga noemen. Het was een volwassen vrouw; ik zal geen leeftijd noemen. Het was een ervaren mevrouw. Het is gewoon heel erg als iemand drie kwartier tegenover je zit te huilen. Wat is er zo zwaar aan? Deze mensen zijn natuurlijk verdrietig over de aardbevingen, de versterking en de schade, maar ze zijn eigenlijk vooral verdrietig over hoe ze door de overheid worden behandeld. En dat ben ik. Ik zit tegenover hen. Ik ben op dat moment de overheid. Ja, dat is nou eenmaal zo, anders had ik het niet moeten doen. Dus dat is zwaar. Dat vind ik heel zwaar.

Ik voer ongeveer eens in de maand dat soort gesprekken. Het is vooral dat gevoel van onmacht wat die mensen uitstralen als je tegenover ze zit. Dat vind ik eigenlijk het zware aspect aan dit vak. De techniek rond die gaswinning, het versterken en de schade zijn ook allemaal ingewikkelde aspecten, en de wetgeving is moeilijk. Dit gaat niet goed en dat gaat niet goed. Maar dat is gewoon mijn werk, dat is ambacht, dat is het ambacht van een bestuurder. Dit is echter geen ... Ja, dit is ook het ambacht van een bestuurder, maar dit heeft te maken met: kan ik zelf iets bijdragen aan herstel van het vertrouwen van mensen in de overheid?

Afgelopen maandag had ik in Wirdum een vrij stevig gesprek met een andere mevrouw; het heeft ook in de pers gestaan. Ik werd een beetje boos op haar, waarschijnlijk omdat ik al nerveus was voor dit verhoor en ik dus niet in mijn allerbeste vorm was. Ik werd een beetje boos omdat die mevrouw drie keer tegen mij zei: ik vertrouw u gewoon niet. Dat kon ik gewoon even niet hebben, dus ik zei: nou, dat begrijp ik gewoon niet, want ik ben bezig om die gaskraan dicht te draaien en ik ben voor u aan het werk. "Ja, maar ik vertrouw jullie gewoon niet in Den Haag", zei ze. Ja, dat vind ik heel erg. Ik

zeg dit niet om sentimenteel te doen, maar als burgers hun overheid niet vertrouwen ... Dat is ongeveer wel het ergste wat er is. Daarom is het zwaar.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ik ga toch nog even terug naar dat moment dat u wordt geïnstalleerd als staatssecretaris. Krijgt u dan van de minister-president nog een bepaalde opdracht mee?

De heer **Vijlbrief**:

Nee. Ik heb een gesprek gehad met de formateur, toen nog Rutte. Toen hebben we het wel gehad over mijn portefeuille, maar ik heb niet een specifieke opdracht meegekregen. Nee. Dat was ergens in de week daarvoor denk ik, dus 5 januari, 6 januari of zo. Het was in de eerste week van januari.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Nou heeft eerder voormalig minister Wiebes in zijn verhoor verklaard dat de minister-president tegen hem had gezegd: "Dit kan niet bij één man alleen liggen. We moeten dit dossier in het kabinet delen." Nu ligt het alleen bij u.

De heer **Vijlbrief**:

Het wordt wel gedeeld. Ik heb met de minister-president samen het eerste plenaire debat gedaan. Ik zeg uit mijn hoofd dat dat op 9 februari was. Ik voel veel steun. Ik voel ook steun van de minister van Financiën. Daar kan ik straks nog wel wat over zeggen in het kader van de subsidie. Nee, als Rutte dat toen gezegd heeft tegen Wiebes bij zijn aantreden, ben ik dat eigenlijk met hem oneens. Ik geloof namelijk eigenlijk dat het beter is dat het in één hand zit, omdat je dan gewoon een schakel ertussenuit haalt van twee ministers of twee bewindspersonen die elkaar moeten gaan zitten bellen over dingen. Ik vind de portefeuille ook niet te groot om in één hand te leggen. De portefeuille is niet zwaar omdat hij te groot is. De zwaarte zit in de menselijke kant, niet in de moeilijkheidsgraad van het dossier. Helemaal niet. Wat ik hiervoor heb gedaan, staatssecretaris Fiscaliteit, is veel meer werk. Alleen, dit is zwaar door de manier waarop ik dit invul. Ik denk dat ik veel in Groningen moet zijn en veel met die mensen moet praten. Ik denk dat dat de enige manier is om het vertrouwen te herstellen. Dat maakt het zwaar.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe bent u eigenlijk ingewerkt in uw dossier?

De heer **Vijlbrief**:

Hier geldt de term "on the job" toch wel heel nadrukkelijk. Op die 10 januari zat ik dus boven in het ministerie van Algemene Zaken, ik denk nadat wij de eerste ministerraad hadden gehad. Toen zouden we de eerste ontmoeting hebben met de pers. Ik keek op mijn telefoon en ik zag toen die rijen. Zo ben ik dus ingewerkt, mevrouw Kuik.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja, Groningers stonden in de rij voor subsidie.

De heer **Vijlbrief**:

Ik moest toen naar beneden om de perst te woord te staan. De eerste vraag die de pers stelde was: wat gaat u daaraan doen?

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Nou?

De heer **Vijlbrief**:

Of: gaat u dit oplossen? Ik denk dat ik toen als antwoord heb gegeven: "Dat weet ik niet." Ik wist het ook gewoon echt niet. Ik dacht: ik ga hier nu niet iets staan beloven wat ik misschien niet kan nakomen. Toen ben ik gauw doorgelopen. Ik ben die week daarna, op 17 januari, direct naar Groningen gegaan, op maandag en dinsdag. Toen heb ik een persconferentie gehad die normaal gesproken alleen inkomende staatshoofden ten deel valt. Er zaten daar 40 journalisten in de zaal van het provinciehuis in Groningen. Het was natuurlijk in de week daarvoor al vrij helder geworden hoe zwaar dit allemaal lag, maar toen ik daar al die journalisten zag zitten, dacht ik wel: oeh, dit is wel echt heel heftig. Er liepen toen twee dingen door elkaar, namelijk enerzijds die subsidie en anderzijds de beslissing over de gaswinning die mijn voorganger net had bekendgemaakt. Met die twee dingen moest ik natuurlijk direct die eerste week aan de slag.

Dit was eigenlijk een lang antwoord op uw vraag hoe ik ben ingewerkt. Nou, "on the job" dus. Met die twee dossiers in de hand was ik heel snel ingewerkt.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Vier dagen nadat u bent geïnstalleerd, stuurt u een brief naar de Kamer waarin u aankondigt 250 miljoen extra uit te trekken voor die subsidieregeling.

De heer **Vijlbrief**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe is dat gelukt in vier dagen?

De heer **Vijlbrief**:

Nou ja, er was in mijn ogen geen keus. Er was een subsidieregeling gemaakt, blijkbaar met de gedachte: de helft van de mensen komt niet of ze vragen maar de helft. Ik keek echter naar die regeling en dacht: als ik in dat postcodegebied zou wonen, zou ik die subsidie ook aanvragen. Je hoefde dus niet heel lang doorgeleerd te hebben om dat te zien. Dus ik dacht: nou ja, dit gaat dan het dubbele kosten, want ongeveer het dubbele aantal mensen wilde een aanvraag doen. Toen heb ik mevrouw Kaag gebeld en gevraagd of ik 250 miljoen voor deze regeling mocht gebruiken uit de zogenaamde "aanvullende post". Dat is een soort reservepotje dat op begrotingen staat. Het stond er ook bij mij. Op die vraag van mij zei mevrouw Kaag: ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Heeft u ook gekeken hoe dat nou is ontstaan?

De heer **Vijlbrief**:

Ja. Nou ja, ik heb me maar niet zo erg beziggehouden met de vraag wie het hier heeft gedaan. Ik vind de vraag "whodunit" vaak niet zo heel interessant, maar ik kwam wel allerlei mensen tegen die zeiden: ja, ik wist al wel dat dat te weinig geld zou zijn. Toen dacht ik: ja, dank daarvoor, maar ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe werd er verder gereageerd door het kabinet op dat verzoek?

De heer **Vijlbrief**:

Mevrouw Kaag reageerde daar positief op. Haar had ik duidelijk gemaakt wat de urgentie was. Ik denk dat ik toen vrijdag 14 januari in het kabinet gelijk gezegd heb: ik heb dit met de minister van Financiën afgesproken en dat was prima. Iedereen was het daarmee eens.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

En dan toch de vraag: waarom kon die budgetaanpassing nu wel en daarvoor niet?

De heer **Vijlbrief**:

Het ligt niet aan mij. Ik denk dat het aan de rijen lag. Iedereen zag natuurlijk dat het zo niet kon. Er stonden mensen in de kou. Het was verschrikkelijk. Mensen hadden heel lang op een computer in de wachtrij gestaan, en als ze dan eindelijk bovenaan stonden, werden ze weer naar beneden gegooid. Dit tarte iedere beschrijving.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

We moesten eerst met de neus op de feiten worden gedrukt voordat er beweging kwam?

De heer **Vijlbrief**:

Blijkbaar, ja. Blijkbaar. Die maandag daarna tijdens het eerste bezoek -- daar ben ik niet helemaal zeker van -- ben ik ook al langs geweest bij de uitvoerder, SNN, het Samenwerkingsverband Noord-Nederland. Ik heb toen met de mevrouw gesproken die daar directeur is. Ik heb met haar afgesproken hoe we dit festijn in de toekomst zouden gaan voorkomen.

De **voorzitter**:

Wat was nou de invloed van de samenloop tussen de lange rijen en het besluit dat minister Blok had genomen om het aantal te winnen bcm's te verhogen vanwege tegenvallers bij de stikstoffabriek en een tegenvaller in Duitsland? Minister Blok hebben we net gehoord. Wat was de invloed van die samenloop?

De heer **Vijlbrief**:

Bedoelt u: de dossiers werden urgenter doordat ze tegelijk optraden?

De **voorzitter**:

Ja.

De heer **Vijlbrief**:

Ja. Het antwoord is "ja". Dat gebeurde natuurlijk. Die twee dingen werden aan elkaar geknoopt. Er was toen op zaterdag een fakkeltocht in Groningen. Daar werden die twee dingen natuurlijk aan elkaar geknoopt. "Ze gaan nog meer gas winnen, en dan doen ze dit ook nog." Dus er was voor mijn gevoel een enorme samenloop; dat klopt.

De **voorzitter**:

Er speelde ook nog iets anders vrij snel na uw aantreden. Het speelde al wat

langer, maar het speelde toen ook op. Ik doel op het geschil tussen NAM en het ministerie over de afrekening van de kosten, zowel bij schade als bij versterken. NAM kondigt namelijk in januari aan om ook een arbitrage te willen starten. Hoe bent u met die aankondiging omgegaan?

De heer **Vijlbrief**:

Ik was razend, en dat ben ik eigenlijk nog steeds. Ik vind echt ... Weet u, je kunt allerlei juridische argumenten gebruiken. Ze zijn ongetwijfeld ook in de verhoren hier gebruikt. De kern van de zaak is echter ... Ik zag net een heel klein stukje van het verhoor met mijn voorganger, de heer Blok. Hij bracht het volgens mij heel goed onder woorden. De NAM als operator, en ook de NAM en de Staat samen, zijn degenen die hier plezier van hadden. Zij hebben ook uiteindelijk veroorzaakt wat er in Groningen gebeurd is, linksom of rechtsom. Dus ik vind dit gewoon niet passend. Dat heb ik ook al een aantal keren in debatten gezegd. Ik vind het gewoon niet passend dat er dan allerlei arbitrages, zaken, worden begonnen. Ik vind gewoon dat ze moeten betalen.

De **voorzitter**:

De heer Atema, die vanochtend hier was, verklaarde dat er, gezien vanuit zijn perspectief, een verschil is tussen het geschil over de facturen die niet betaald worden, en de arbitrage die is gestart. Hoe ziet u dat? Zit daar een samenhang tussen?

De heer **Vijlbrief**:

Dat vind ik heel ingewikkeld. Op welke arbitrage doelt hij dan precies?

De **voorzitter**:

Op deze arbitrage.

De heer **Vijlbrief**:

Op deze arbitrage. Ik beschouw het toch allemaal een beetje als "meer van hetzelfde". Er worden kosten gemaakt voor schade en versterken. Die kosten zijn veroorzaakt door de twee partijen die verantwoordelijk waren, namelijk enerzijds de NAM met daarachter de twee aandeelhouders, en anderzijds de Staat. Die twee partijen hebben er plezier van gehad. Die twee staan gewoon samen aan de lat om dit ook financieel te dragen. Punt. Dat vind ik eigenlijk. Er zijn allerlei redeneringen waarbij men zegt: ja, maar deze schade hangt direct samen met de aardbevingen en die niet. Als men dat zegt, denk ik altijd: nou ja, dan moet je even een middagje met mij in Loppersum komen

zitten, want dan merk je wel dat die schades natuurlijk heel erg met elkaar verweven zijn. Er is immateriële schade, mentale schade. Die mensen zeggen letterlijk tegen mij: jullie hebben het veroorzaakt, want als jullie geen gas hadden gewonnen, was dit niet gebeurd. Daar valt toch moeilijk een speld tussen te krijgen.

De **voorzitter**:

Heeft u nog contact gehad met NAM voorafgaand aan het besluit daar om een arbitrage te starten?

De heer **Vijlbrief**:

Ik niet. Misschien hebben de ambtenaren contact gehad, maar ik niet.

De **voorzitter**:

Nee. Had u nog een mogelijkheid om te proberen de NAM ervan te overtuigen om die arbitrage niet door te zetten?

De heer **Vijlbrief**:

Het zou kunnen dat een van mijn ambtenaren nog gebeld heeft en heeft gezegd: doe dit nou niet. Maar de ervaringen daarna zijn steeds zodanig geweest dat ik dat niet een heel kansrijke route vind. De NAM vindt dit. Dat mag, want we leven in een vrije wereld, maar ik ben het er totaal niet mee eens. U weet dat ik hevige debatten voer met sommige fracties in de Tweede Kamer over de vraag of ik dan uiteindelijk moet proberen om toch met de NAM tot een afspraak te gaan komen over de afwikkeling hiervan. Ik vind dat ik dat moet doen, maar dat vinden niet alle fracties in de Tweede Kamer omdat daar bij sommige fracties de woede overheerst. Daar zegt men: je moet helemaal niet met deze mensen praten: see you in court. Ik denk echter: "Ja, ik zit hier uiteindelijk voor het belang van de Staat -- daar zijn we weer -- en het belang van de Nederlanders. Ik moet gewoon even niet denken hoe ik ga praten en met wie ik ga praten, maar ik moet wel gaan praten om toch te proberen om een afspraak te maken." Er spelen natuurlijk een aantal zaken met de NAM, en met Shell en Esso. Dus ik ben van plan om dat de komende maanden te gaan doen. Mijn inzet rond schade en versterken is daarbij echter glashelder. Dat heb ik hun ook verteld.

De **voorzitter**:

U heeft zelf ook een verleden in het gasgebouw. Daar hebben we het eerder in dit verhoor over gehad. U had kennis van de omgang met elkaar. Is het

nou in de onderlinge verhoudingen normaal dat de NAM een arbitrage ingaat zonder een gesprek te hebben met de nieuw aangetreden bewindspersoon?

De heer **Vijlbrief**:

Tjeetje, wat een moeilijke vraag. Ik denk dat het in 2010 of 2011 niet normaal zou zijn geweest. Toen was dat gesprek er denk ik wel geweest. Ik zei al: dit past een beetje in het beeld van het gedrag dat ik de afgelopen driekwart jaar heb gezien.

De **voorzitter**:

Hoe zou u dat gedrag karakteriseren?

De heer **Vijlbrief**:

Er is een nogal stevige juridische redenering waarom men voor sommige dingen wel verantwoordelijk is en voor andere dingen niet. Ik heb daar grote moeite mee.

De **voorzitter**:

Op 18 mei 2022 brengt de Algemene Rekenkamer zijn jaarlijkse verantwoordingsonderzoek uit, ook naar uw ministerie. Daarin wordt geconstateerd dat het Instituut Mijnbouwschade, het IMG, in 2021 bij iedere uitgekeerde euro schadevergoeding €0,74 aan uitvoeringskosten kwijt was. Dat was het jaar daarvoor €0,56. Wat heeft u gedaan met deze bevinding van de Rekenkamer?

De heer **Vijlbrief**:

Ik had kort daarna een debat in de Kamer. Daar vroeg een aantal Kamerleden hier ook opheldering over. Ik heb gesproken met de raad van bestuur en de directie van IMG, met de heer Kortmann en een aantal collega's van hem. Ik heb gezegd dat ik die kosten veel te hoog vond. Inmiddels is dat bedrag ook weer gedaald. Er waren specifieke redenen waarom de kosten zo hoog waren in die periode. Ik ben even kwijt welke dat ook weer waren. Ook nu liggen de kosten echter nog rond de €0,50 per euro en misschien zelfs nog wat hoger. En ook €0,50 per euro vind ikzelf aan de hoge kant. De eerlijkheid gebiedt wel te zeggen dat er net, kort geleden, een evaluatie van IMG uit is waarin onderzoeksbureau Andersson Elffers Felix zegt dat zo'n overhead van €0,50 per euro niet zo heel raar is. Ik vind dit echter wel een probleem, zelfs al zou dat niet raar zijn.

Nu komen we toch weer terug op de Groningers en Groningen. Een van de dingen die bewoners vaak zeggen is: "Weet u, van dat geld dat er allemaal naar Groningen gaat, gaat de helft niet naar ons, maar naar dure advocaten en ..." Nou, ik laat maar achterwege hoe die mensen dan omschreven worden. Dat wordt mij vaak voor de voeten geworpen en voor dat argument ben ik gevoelig. Aan de andere kant moet IMG gewoon zijn werk kunnen doen. En IMG doet zijn werk op de bulk van de schadegevallen volgens mij goed. Maar ik vond €0,74 -- dat was het dacht ik -- veel te hoog. Dat ben ik eens met de Rekenkamer. Dat heb ik gezegd tegen IMG. Men zit nu wat lager, maar wat mij betreft zou het nog wel lager kunnen. Maar dan moet je wel eerlijk zijn en dan moet je misschien ook niet helemaal bij dit systeem van schadeafhandeling blijven. Daar heb ik kort geleden in de Kamer iets over gezegd. Misschien moet je meer met forfaitaire bedragen gaan werken. Dan breng je de uitvoeringskosten omlaag, dan gaat het sneller en dan gaat het minder gepaard met allerlei rapporten en experts.

De voorzitter:

De heer Kortmann zei in zijn verhoor: "Aan de ene kant dwingt het schadeprotocol dat er lag toen ik begon, mij tot bepaalde stappen, en aan de andere kant heb ik de wettelijke taak om de aansprakelijkheid van de NAM af te handelen." In hoeverre is er dan ruimte voor een forfaitaire aanpak?

De heer Vijlbrief:

Dit wordt al toegepast. Het IMG heeft een forfaitaire aanpak. Je kunt kiezen voor eenmalig een bedrag van €5.000, zeg ik uit mijn hoofd. Dat kan dus, ook binnen de wet. Maar ik heb kort geleden in de Tweede Kamer gezegd dat ik het de moeite waard vind om te onderzoeken of je nog iets verder zou kunnen gaan, en bijvoorbeeld meer naar een verzekeringsachtig model zou kunnen gaan. Verzekeraars zeggen bij de grote bulk van de schades: "Nou, daar gaan we niet naar kijken, maar dat geloven we wel. We weten dat mensen altijd hun zonnebril verliezen op de laatste dag van de vakantie, om maar eens het bekende voorbeeld te geven. Daar houden we gewoon rekening mee." Dat zou je hier bij schade ook kunnen doen. Ik heb de Kamer beloofd dat ik daar een onderzoek naar laat doen. Als het nodig is om de wet daarvoor aan te passen en als de Kamer dat ook wil, samen met mij, dan passen we de wet daar weer voor aan. Ik vind het de moeite waard om dat te onderzoeken.

Er is nog een ander element. Misschien mag ik dit moment gelijk gebruiken om dat te zeggen. Er zit een element in de schadeafhandeling waar ik zelf

grote zorg over heb. Dat speelt als mensen in bezwaar gaan. Mensen klagen daar heel erg over tegen mij. Zij zeggen: "Als ik in bezwaar ga, heb ik het gevoel dat ik tegen een soort wal van duur betaalde advocaten aan loop en ik geen kans heb." We gaan regelen dat mensen dan ook zelf hun eigen advocaat en rechtsbijstand krijgen. De vraag is echter of dit wel passend is in een systeem waarin mensen onrecht is aangedaan door diezelfde Staat. Dat vind ik zelf erg moeilijk. Dit is dus ook iets waar ik naar wil kijken en waarbij ik me afvraag of ik dat niet op de een of andere manier moet aanpassen, zodat er minder bezwaar wordt gemaakt, er makkelijker bezwaar wordt gemaakt en het voor die mensen makkelijker wordt gemaakt om hun eventuele gelijk te halen als ze dat hebben.

De voorzitter:

Overweegt u dan om ook weer te kijken naar een model met de arbiter zoals dat bestond?

De heer Vijlbrief:

Ik wilde het woord niet noemen, maar ik zat laatst in een sessie in Groningen samen met Hans Alders, die dat oude model beschreef. Het nadeel van dat arbitermodel is wel dat, als je het invoert, die arbiter wel wat te zeggen moet hebben. Anders wordt het daarna weer heel ingewikkeld. Mijn oordeel over IMG is: het draait op de bulk erg goed, maar ik vind dat er aan de randen iets moet gebeuren. Ik bedoel dus de twee dingen die ik net beschreef: de uitvoeringskosten en de moeilijkere gevallen. Ik heb ook wat opvattingen over hoe men met omgaat Norg en de mogelijke schades daaromheen. Misschien komt u daar zo meteen nog op.

De voorzitter:

Dat sluit wel aan bij een vervolgvraag van mij. De arbitrage die NAM heeft ingezet, gaat voor een deel ook wel om de opvatting van NAM dat het bewijsvermoeden in een te groot gebied wordt toegepast en dat de lat om het bewijsvermoeden te ontzenuwen eigenlijk te hoog is gelegd. Volgens mij raakt dat ook wel aan ...

De heer Vijlbrief:

Hier word ik dus ook razend van. Hier word ik razend van! Dat bewijsvermoeden hebben we ingevoerd in het bevinggebied om mensen een stevigere positie te geven tegenover de andere partij. Als jij zelf de schade hebt veroorzaakt, dan past het toch niet om dan te gaan ... Ik weet niet welk woord ik hier nu moet gebruiken. Dan past het toch niet om dan te gaan

zeuren over waar het bewijsvermoeden wordt toegepast en waar niet? Ik zou zeggen: pas het ruim rond het aardbevingsgebied toe. Ik vind zelf dat het ook bij de twee bergingen moet worden toegepast, in Norg en in Grijpskerk. De schade die daar veroorzaakt is, is naar mijn waarneming veroorzaakt door de gaswinning. Ik ben geen expert, maar het is wel opvallend dat er erg veel scheuren zijn gekomen na de gaswinning, en daarvóór niet. Dan ben ik er een beetje mee klaar. Ik probeer hier echt aan de kant van de mensen in Groningen te staan, en niet aan de kant van instituties.

De voorzitter:

Ik heb hier toch nog één vraag over. Die gaat niet over de kant van de schade, maar over die van de versterking. Ook bij de versterking geeft NAM aan dat de facturen die zij krijgt niet gedetailleerd genoeg zijn. Men geeft ook aan dat men vindt dat er te verouderde NPR-normen worden toegepast in die versterkingsoperatie. Hoe kijkt u daartegen aan?

De heer Vijlbrief:

Ongeveer hetzelfde. En over die normen zou ik nog het volgende willen zeggen. Een van de problemen met de versterkingsoperatie is het feit dat tijdens de wedstrijd continu de normen worden aangepast. Daardoor ontstaan er verschillen, waar mensen ook heel boos over worden. Die verschillen trekken dorpen uit elkaar. Dus ik moet iets met die verschillen die ontstaan zijn. Het kan best zijn dat ik uiteindelijk, om die verschillen zo effectief mogelijk te bestrijden, soms een ruimere norm wil gaan toepassen dan ik nu doe. Ik wijs op de beroemde voorbeelden die u ongetwijfeld ook allemaal kent, want u bent ook in het gebied geweest. Ik noem de mensen in dat ene rijtje huizen, die geen sloop-nieuwbouw krijgen, terwijl dat rijtje deel uitmaakt van een groot blok waar iedereen wel sloop-nieuwbouw krijgt. Dan is het verhaal: ja, maar bij u zijn we later gaan opnemen en toen golden er andere normen. Ja ... Het lijkt op een eend, het loopt als een eend, misschien is het een eend. Dat is gewoon niet goed uitlegbaar. Dus als ik dit hoor, denk ik: ja, sorry, maar ik ga echt op deze voet door.

De voorzitter:

Nou is de Wet versterken nog niet door beide Kamers.

De heer Vijlbrief:

Neu.

De voorzitter:

Daar zit dus wel een voorziening in waarbij er vooraf een heffing kan worden opgelegd aan de NAM, maar waarin er ook nog wel weer de mogelijkheid is om bezwaar aan te tekenen tegen die heffing. Gaat het wat uitmaken als die heffing er is?

De heer Vijlbrief:

Volgens mij is de NAM inmiddels ook in bezwaar tegen de heffing aan de schadekant. Ik weet niet of dat formeel juridisch bezwaar heet, dus ik weet niet of dat nou heel veel uitmaakt. Het moet wel gebeuren en het lijkt me netter om het zo te doen, maar ik weet niet of het veel uitmaakt.

De voorzitter:

Waarom vindt de NAM dit nodig? De heer Atema zei vanmorgen dat de NAM bij het verantwoorden van die uitgaven problemen krijgt met de accountant bij het opstellen van de jaarrekeningen. Er is een wet op de schade. Er is een zbo in de vorm van het IMG, die de aansprakelijkheid van de NAM uitvoert op basis van die wet. Zou dat in uw beleving in principe ook voldoende basis moeten zijn, ook voor een accountant, om goedkeuring te geven aan het betalen van die kosten?

De heer Vijlbrief:

Jeetje. Ik ben altijd weer blij dat ik geen accountancy ben gaan studeren. Dat vond ik altijd heel moeilijk. Ik weet het echt niet. Dit weet ik echt niet. Nu overvraagt u me. Is dat voldoende basis? Ik weet het niet. Ik ben hierin geen expert. Ik moet toch gewoon terug naar mijn politieke stelling, want anders kom ik er denk ik niet uit. Ik vind zelf dat de NAM en de Staat samen verantwoordelijk zijn voor wat er daar is gebeurd. Daarmee zijn zij samen verantwoordelijk voor schade en versterken, en voor de kosten daarvan in de ruimste zin van het woord. Dus ik ben het ook niet eens met wat ik vanochtend in de pers zag. Ik dacht dat ik vanochtend even hoorde dat er een verband in de pers werd gelegd, maar ik moet oppassen, want dit was misschien slechts gebaseerd op een citaat uit de pers. Als er een verband wordt gelegd tussen de ruimhartigheid die de overheid nu toepast bij de versterking, en het niet zo snel gaan van die versterking, dan denk ik: dat klopt écht niet. Ik dacht dat de heer Atema zoiets gezegd had. Nee, waarom gaat het langzaam en moeizaam in die versterking? Dat gaat zo omdat we de normen meerdere keren hebben aangepast, omdat het een tijdje stil heeft gelegen; we kennen allemaal de achtergronden. Dat heeft niks met ruimhartigheid te maken. Dus als het zo zou zijn dat de accountant daar

moeite mee heeft, dan moet ik dat voor kennisgeving aannemen. Maar de Staat heeft hiermee ook te maken, bij de Rekenkamer. Als de Rekenkamer het moeilijk vindt dan moeten we het uitleggen. Maar we gaan het wel zo doen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

We hebben het nu over de Rekenkamer. Die doet zowel in 2021 als in 2022 de aanbeveling om een alternatieve manier van financieren te zoeken voor de kosten van schade en versterking, bijvoorbeeld via een afkoopregeling van NAM. Heeft u met NAM gezocht naar alternatieven?

De heer **Vijlbrief**:

Sorry, dan ben ik net niet helder geweest. Ik ben bezig om gesprekken met de NAM voor te bereiden over een breder aantal onderwerpen, onder meer over afkoop. Ik vind dat woord "afkoop" overigens erg ongelukkig gekozen. Het is niet uw woord hoor; het is volgens mij door de NAM zelf gebruikt. Om precies te zijn heeft mevrouw Van Loon daar in februari, toen ik net staatssecretaris was, wat over gezegd in de krant. Ik ben echter in alle opzichten bereid om te praten met de NAM over: kunnen we het niet beter overnemen? Al is het maar om te voorkomen dat, als ik in Groningen zit, allerlei mensen tegen mij zeggen: "Ja, jij hebt goed praten, maar uiteindelijk zit de NAM er nog steeds achter." Dat is niet waar, maar dat denken mensen. Dus ik vind dat er een goede reden is om het over te nemen, maar ik ga dat echt alleen maar doen als ik zeker weet dat de Staat de kosten op een behoorlijke manier vergoed krijgt. En dat is nogal moeilijk, want je weet niet hoelang dit doorgaat. Dit zijn dus geen eenvoudige onderhandelingen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus is het eerst afwachten totdat die arbitrage klaar is? Hoe moet ik dat zien? Hoe zijn die verhoudingen?

De heer **Vijlbrief**:

Nee, je kunt best het gesprek hierover voeren. Ik zou het erg waarderen als, als ik ga praten met de NAM, men daar zou zeggen: nou, dan houden we nu even op met procederen. Maar goed, dat is aan de NAM zelf. Ik ben echter bereid om met de NAM te praten, maar dan breder. Er zijn breder dingen die nog in het gasgebouw spelen en er moet een aantal dingen geregeld worden. Wat doe je in de toekomst met de gasopslag in Norg? Er zijn allerlei dingen die daar spelen. Ik wil daar graag met de NAM over praten, maar "betalen" is

wat mij betreft wel de inzet en de uitkomst op dit terrein. Het is alleen de vraag: voor hoelang et cetera? Dat is een lastige vraag.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U noemde al een van de aandeelhouders. Welke rol spelen de aandeelhouders hierin?

De heer **Vijlbrief**:

De aandeelhouders zijn cruciaal. Het gaat hier om die twee aandeelhouders. Zij hebben samen dat bedrijf.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Welke rol spelen ze hierin, behalve dat ze cruciaal zijn?

De heer **Vijlbrief**:

Als wij als Staat gesprekken gaan voeren, zullen we dat met de aandeelhouders doen. "Cruciaal" is misschien nog niet het goede woord, maar ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Die gesprekken worden nog niet gevoerd?

De heer **Vijlbrief**:

Er zijn door een van mijn ambtenaren verkennende gesprekken gevoerd met de twee aandeelhouders en met de NAM over de vraag of dit een route zou kunnen zijn. Ik zei net al dat ik dat doe omdat ik zelf vind dat ik dit moet proberen. Een meerderheid in de Tweede Kamer is het daar wel mee eens, maar een paar mensen die ik hoog acht, vinden dat onverstandig. Ik doe het echter toch, want ik denk toch dat ik het moet doen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Op 1 april 2022 informeert u de Tweede Kamer over de arbitrage-uitspraak over de kosten van de gasberging in Norg. De uitkomst is dat u naar verwachting voor 7,5 miljard aan facturen aan NAM gaat betalen in het kader van het Norg-akkoord.

De heer **Vijlbrief**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Waar betaalt u NAM precies voor?

De heer **Vijlbrief**:

Het heeft mij enige tijd gekost, mevrouw Kuik, om dit zelf te begrijpen. Ik trof dit aan. Het was een arbitrageafspraken die gemaakt was. De uitspraak van de arbitrage kwam en we moesten dit betalen. Ik heb het altijd als volgt begrepen. Als er gas uit Groningen was gebruikt, had het veel minder gekost. Nu er duur gas gekocht moet worden, kost dat geld. De NAM koopt dat gas en verkoopt het door. De NAM verdient er niks aan. In technische termen heet het dat het gas "door het gasgebouw heen gaat". De NAM verdient er niks aan. Ze geven een bedrag en dat bedrag komt ook weer terug, en dat geeft de NAM weer uit aan gas. Maar het is zo duur omdat het gas zo ontzettend duur is. Ik kan u vertellen: het is nóg duurder geworden in de loop van de tijd.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja, we zien 10 miljard staan in de Miljoenennota 2023.

De heer **Vijlbrief**:

Ik zit te zoeken in de stukken. Ja, stijgende gasprijs. Ja, dat is een duur akkoord.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat bedrag is dus hoger geworden vanwege de gasprijs?

De heer **Vijlbrief**:

De NAM koopt in en verkoopt door.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

En het levert NAM dus verder niks op?

De heer **Vijlbrief**:

Nee. Er zit volgens mij een fee in omdat de NAM moet kopen en verkopen, maar dat is geen groot geld.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Klopt het nou dat dit bedrag ten gunste komt van de Maatschap Groningen en dat dit geld dus bij de verkoop van het gas grotendeels, 70%, weer terugvloeit in de schatkist?

De heer **Vijlbrief**:

Ik schiet in een lichte glimlach omdat ik al vele saridons heb genomen toen ik hierover zat na te denken. Uiteindelijk werkt het systeem zo dat je die 7,5

miljard, dat oude bedrag, aan de NAM geeft. De NAM koopt daar gas voor, niet één jaar, maar drie jaren. Voor dat geld heeft de NAM gas gekocht en dat hebben ze doorverkocht. Het gaat uiteindelijk door het gasgebouw heen, maar in essentie blijft er nergens geld hangen, behalve die kleine fee voor de NAM. Het is ingewikkeld, maar zo zit het systeem in elkaar. Ik zag inderdaad in de verslagen dat dit eerder tot discussie met u heeft geleid. Dit is hoe het systeem werkt. Dus het klopt inderdaad dat zij uiteindelijk ook weer betalen, belasting betalen, maar in essentie blijft er geen geld hangen in de NAM.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Klopt het dan dat er ook weer gewoon een deel terugvloeit naar de schatkist?

De heer **Vijlbrief**:

Ja, dat klopt. Maar dan lijkt het alsof wij er iets aan verdienen. Dat zou namelijk de volgende vraag zijn. Dat is niet zo. De Staat verdient er niet aan. Men koopt gas. De NAM koopt dat duur en verkoopt het gas door. Dat is wat de NAM voor ons doet. Uiteindelijk doet GasTerra dat denk ik voor de NAM, want dat is het handelsbedrijf.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Speelt dat onvoorzien hoge vergoedingsbedrag nog een rol in de gesprekken die u voert met de oliemaatschappijen?

De heer **Vijlbrief**:

Nee, deze arbitrage trof ik aan en ook hier werd ik niet heel vrolijk van, gegeven de omvang van het bedrag. Dit was echter gelukkig wel een beetje ingecalculeerd. De omvang was niet ingecalculeerd, maar dit was wel ingecalculeerd als een loss.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Een verlies. In de Kamerbrief van 29 juni 2022 schrijft u dat u met de oliemaatschappijen probeert te komen tot finale afspraken over het Akkoord op Hoofdpijnen. Wat kunt u zeggen over de stand van zaken?

De heer **Vijlbrief**:

Dat is weer diezelfde ronde. We komen steeds op hetzelfde terug. Er hebben verkennende gesprekken plaatsgevonden, maar die zijn nog niet begonnen op mijn niveau. Dus er hebben ambtelijke gesprekken plaatsgevonden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Dit is daar onderdeel van.

De heer **Vijlbrief**:
Dit is weer onderdeel daarvan, ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Oké, dus daar kunt u op dit moment nog niet zo veel over zeggen. Is er eigenlijk een totaalakkoord denkbaar waarin alle bestaande claims en onzekerheden tussen de Staat, Shell en Exxon worden meegenomen?

De heer **Vijlbrief**:
Ja. Ja. Het korte antwoord is: ja. Ik wil het antwoord wel iets langer maken. Ja, maar het is heel ingewikkeld. Dat hangt met name samen met het feit dat er een aantal dingen in zitten die onvoorzien zijn. Hoelang gaan de kosten voor schade en versterken nog door? We hadden het daar net over. Die vraag is een onderdeel van dat akkoord. Wat gaat er precies gebeuren met de gasopslag in Norg? Ik noemde dat net al. Op een zeker moment, als wij de Groningenvelden sluiten, zal Grijpskerk de rol gaan overnemen van het gasveld als reserve. Wij kunnen dan ik dacht in 2025 of 2026 -- ik zeg dit uit mijn hoofd -- afscheid nemen van de gasopslag Norg, als de oorlog in Oekraïne dit allemaal toelaat natuurlijk. Dan hoeven we die gasopslag niet meer te gebruiken. Daar moeten afspraken over worden gemaakt. Die gasopslag moet opgeruimd worden. Er zit nog gas in, het zogenaamde "kussengas" of restgas. Dat kan gewonnen worden, maar daar moeten afspraken over worden gemaakt.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Alles bij elkaar ziet u dat ...

De heer **Vijlbrief**:
Nou, ik zie dat helemaal niet voor me, want het is ontzettend ingewikkeld. Theoretisch kun je hier echter best een akkoord met elkaar over sluiten, want er zit voor iedereen wel wat in. Alleen, u hoorde net al wat mijn inzet is rond schade en versterken richting de NAM, dus misschien dat ze na dit verhoor wel denken: nou, we gaan niet meer met hem praten. We zullen het zien.

De **voorzitter**:
Ik wil nog even iets meer verduidelijking hebben over de uitkomst van de

arbitrage. Is het nou zo dat die 7,5 miljard, inmiddels 10 miljard, ook nog weer met de actuele marktprijs kan meebewegen? Stel dat de oorlog wordt beëindigd en dat de gasprijs daalt, daalt het bedrag dan ook weer?

De heer **Vijlbrief**:

Ik zit in mijn stukken te zoeken. Op een zeker moment in de tijd wordt het vastgezet. Je hebt meerdere jaren achter elkaar gehad, dus 2019-2020, 2020-2021 en 2021-2022. Zo loopt het door. Op een zeker moment in de tijd wordt het vastgezet. Dat is het antwoord op uw vraag. Ik weet alleen nu niet precies uit mijn hoofd wanneer dat is. Maar op een zeker moment, als de gasprijs daalt, kan het bedrag theoretisch ook weer dalen, tot het moment dat het wordt vastgezet. Zo zit het.

De **voorzitter**:

We komen in de stukken ook een bedrag van 3 miljard tegen dat dan bij de aandeelhouders van NAM terecht komt. Als ik u goed begrijp is dat niet de fee, want de NAM maakt ook kosten voor de inkoop van het gas.

De heer **Vijlbrief**:

Ja. Dus "3 miljard" herken ik niet. Er zit een veel kleiner bedrag in als een soort fee, een beloning voor het werk dat ze doen. Maar er blijft niet een deel van de hoofdsom hangen in het gasgebouw of bij NAM.

De **voorzitter**:

Oké, helder. Wij zijn ruim vijf kwartier bezig. Het lijkt me goed om even te pauzeren.

De heer **Vijlbrief**:

Prima.

De **voorzitter**:

Daarna gaan we verder. Ik verzoek de griffier om u en uw steunverlener even naar buiten te geleiden.

De heer **Vijlbrief**:

Dank u wel.

De vergadering wordt van 16.48 uur tot 17.05 uur geschorst.

De **voorzitter**:

We gaan weer verder.

Het schadeherstel en de versterkingsoperatie lopen ondertussen nog steeds door. In juli van dit jaar schrijft u aan de Kamer dat de inzet van de Nationaal Coördinator Groningen om het beoordelingsproces bij de versterking op peil te krijgen, zijn vruchten afwerpt. Van de in totaal 27.199 te versterken woningen zijn er nu 5.832 versterkt. Hoe kijkt u nu tegen het tempo van de versterking aan?

De heer **Vijlbrief**:

Ik was daar in het begin van dit jaar heel kritisch over. Ik word er iets milder over omdat ik ook wel door schade en schande heb geleerd hoe moeilijk het is. Ik kijk echter naar de planning van dit jaar. Daarin staat: 1.000 tot 1.500 huizen repareren, vertimmeren. We zitten dacht ik nu op 400 en we denken richting de 800 à 1.000 te gaan. Op die manier halen we de planning niet, dus dat baart mij wel zorgen. Ik probeer er samen met de NCG alles aan te doen om dat tempo er wel in te krijgen.

Waarom ben ik er iets milder over geworden? Ik heb inmiddels wel van veel bewoners begrepen dat ze het tempo belangrijk vinden, maar dat ze het eigenlijk nog veel belangrijker vinden dat ze weten waar ze aan toe zijn en dat de kwaliteit goed is. Daarom ben ik iets milder geworden in mijn oordeel. Als u mij deze vraag aan het begin van het jaar had gesteld, had ik gezegd: het tempo is gewoon te laag en moet omhoog. Ik ben iets minder nadruk op dat tempo gaan leggen.

De **voorzitter**:

Er zijn twee doelen, ambities. In de eerste plaats moet het einddoel klaar zijn in 2028. In de tweede plaats moeten alle beoordelingen voltooid zijn in 2023, dus volgend jaar al. En eigenlijk moeten alle bewoners in 2023 ook duidelijkheid hebben over wat er gaat gebeuren. Gaat dat lukken in 2023?

De heer **Vijlbrief**:

Dat is gewoon de planning, dus dat moet gewoon. Alleen, als u nu aan mij vraagt of ik daar mijn linkerhand op durf te verwedden, dan zeg ik: nee. Maar het moet wel; het is gewoon de planning. Ik weet echter hoe weerbarstig de planning van die versterking is. Daar zijn een heleboel redenen voor en daar komen we misschien zo meteen nog wel over te spreken. Dat maakt me dus enigszins voorzichtig, maar ik ga de planning niet aanpassen. Ik heb geen enkele neiging om de planning aan te passen omdat er nu onvoldoende tempo wordt gemaakt. Als dat zo is dan moet het tempo omhoog. Het is echter wel complex. Het is wel complex.

De **voorzitter**:

Wat zijn dan volgens u de belangrijkste knelpunten die leiden tot die weerbaarheid?

De heer **Vijlbrief**:

Het is heel veel tegelijk en dat maakt het zo moeilijk. Het zijn soms fysieke dingen. Er zijn dan bijvoorbeeld geen wisselwoningen, er zijn niet voldoende aannemers. Soms zijn het dingen in het proces tussen bewoner en de NCG. Soms zijn het onenigheden tussen de NCG en de gemeentes.

Ik heb nu gekozen voor een dorpenaanpak in vier dorpen in het bevingengebied. Toevallig is Wirdum, het dorp waar ik maandag was, een van die vier dorpen. Ik wil die vier dorpen als een soort testcase gebruiken voor die dorpenaanpak. We proberen daar het volgende te doen. We gaan zo'n dorp in en we versterken daar het hele dorp, en we gaan niet weg uit het dorp voordat het hele dorp is versterkt. Dat klinkt allemaal heel logisch, maar dat is niet de manier waarop er werd gewerkt. Ik denk zelf dat die aanpak in ieder geval kan laten zien waar de problemen zitten. We zouden in oktober beginnen in Garrelsweer. Ik heb gevraagd aan de heer Wientjes om daar als "verbinder" op te treden. Dat is maar een naam, maar het gaat erom dat er iemand namens mij in de regio is die oplet of dat goed gaat. In Garrelsweer is men nu aan het starten met die dorpenaanpak. Dat betekent dat je ergens in het dorp begint met vertimmeren en je het hele dorp door gaat. Eigenlijk moet het hele dorp gedaan worden.

Ik hoop zelf dat ik uit die dorpenaanpak ga leren waar het dan misgaat. Het ergste is namelijk eigenlijk dat we weten dat het misgaat, dat er daarbij heel veel factoren spelen, maar dat we niet goed weten welke factoren nou maken dat het echt niet snel genoeg en niet goed genoeg gaat. We hebben wel een idee en we kunnen wel tien of twintig dingen noemen waar het uit voortkomt. Daar heb je echter niet zo veel aan als je niet weet waar het begint, waar het eindigt en wat het belangrijkste is. Dat probeer ik nu dus via die dorpenaanpak te achterhalen.

Ik ben er zelf wel tamelijk van overtuigd dat we er niet voor moeten kiezen om de versterkingsoperatie nu weer helemaal op zijn kop te gaan zetten en om alles weer anders te gaan doen. Daar hoor je ook wel allerlei ideeën over. Daarover denk ik: laat ik dat nou niet doen, want ik denk dat er dan weer een lange vertraging komt en dat we dan weer bij wijze van spreken

een halfjaar of een jaar kwijtraken aan iets dat misschien wel niet een goed idee is. Dus dat wilde ik niet doen.

De **voorzitter**:

Was het toeval dat Wirdum in de dorpenaanpak zit?

De heer **Vijlbrief**:

Nee, dat is helemaal geen toeval, want ik heb de vier dorpen genomen die in de kern van het aardbevingsgebied zitten. Rond Loppersum is het risico op aardbevingen het grootst. In die vier dorpen was relatief heel weinig tempo in de versterking geweest. Daarom heb ik die vier dorpen uitgekozen. Toen ik daar maandag was, kreeg ik dus ook heel erg terug van die bewoners: "Ja, ja, leuk dat je er bent voor die aardbeving, maar ik zit al tien jaar op de versterking van mijn huis te wachten." De gesprekken gingen dus voor een groot deel over de versterking, niet over de aardbeving zelf.

De **voorzitter**:

In Overschild had men al in 2018 samen met de bewoners een dorpenaanpak bedacht. Uiteindelijk is dat wat anders gelopen, ook omdat huizen in verschillende trajecten vielen, onder verschillende beoordelingen en verschillende normen. Is daar niet al voldoende uit geleerd?

De heer **Vijlbrief**:

Ja, daar is wel wat uit geleerd. Daar is bijvoorbeeld uit geleerd dat het niet verstandig is om tijdens de wedstrijd de regels te veranderen. Vandaar dus de dorpenaanpak zoals ik die net beschreef. We moeten dus zo veel mogelijk van die normen afblijven. Die normen kunnen alleen maar ten gunste van bewoners veranderen, en niet meer ten nadele van bewoners. Als je dat laatste gaat doen, wordt het één grote ... Dit is een van de redenen waarom ik rond de gaswinning zo hard in de wedstrijd zit. Als je aanzienlijk extra gas zou gaan winnen, krijg je ook weer meer huizen te versterken. Dan wordt het helemaal een rotzooitje.

De **voorzitter**:

In het verleden werd hiervoor ook wel de term "vastklikken" gebruikt, maar toen gold het voor een vrij willekeurige lijst van huizen die werden vastgeklikt op de norm waartegen ze waren beoordeeld. Zou dat nu misschien meer op het niveau van een dorp kunnen gebeuren? Moet ik u zo verstaan?

De heer **Vijlbrief**:

Ja. Daarbij is een van de lessen van de afgelopen jaren, dat als je in dat dorp te grote verschillen toepast omdat nou eenmaal de norm anders is geworden, je daarmee alleen maar enorme ellende met de sociale cohesie in zo'n dorp veroorzaakt. Je moet dus grote verschillen voorkomen tussen huizen en versterkingsrapporten. Die grote verschillen moeten er dus niet zijn. Dat is een van de dingen die Wientjes wel zal aanbevelen. Ik heb zijn rapport nog niet, maar ik denk dat hij gaat zeggen: nou ja, pak dan maar de ruimste norm in dat dorp. Dan zijn we weer bij dat beroemde begrip "ruimhartig". Een van de dingen die je ook leert als je er veel bent, is dat het hier om hele kleine kernen gaat. Mensen weten daar van elkaar wat ze hebben gekregen en wat ze niet hebben gekregen. Als daar dan verschillen ontstaan, is dat niet gunstig voor de samenhang.

De **voorzitter**:

Dat snap ik.

U heeft het over deze dorpenaanpak. Die is toch ook weer een soort pilot waar u van hoopt te leren. Zijn er, los van die dorpenaanpak, nog andere maatregelen waar u aan denkt om de doorstroom te versnellen? Of zijn er nog andere maatregelen waar nu al aan gewerkt wordt?

De heer **Vijlbrief**:

Een van de dingen die ik heb gedaan, is dat ik met de voorzitter van Bouwend Nederland, Maxime Verhagen -- hij is in een andere hoedanigheid hier ook langs geweest -- heb afgesproken dat een gebrek aan aannemers nooit het probleem mag zijn. Daar hebben we goede afspraken over gemaakt. Er zijn aannemers beschikbaar om te helpen als er verbouwd wordt, zodat dat geen beperking kan zijn. Dat is één ding dat ik heb gedaan.

Verder heb ik net een eerste verschillenbrief naar de Kamer gestuurd. Daarin staat hoe ik met verschillen in gemeentes wil omgaan. Dat gaat dus over het punt waar we het net over hadden. Ik probeer dus voortgang te maken op al die kleine dingen in dat proces waar we het net over hadden.

Ik denk zelf dat je verder dat idee van de verbinder, in dit geval de heer Wientjes, in ieder dorp zou kunnen vormgeven. Je kunt in ieder dorp vrij makkelijk een dorpsvertegenwoordiging, de NCG en de gemeente bij elkaar zetten om gewoon te bepalen wat er gaat gebeuren. Dan ben je ook gelijk af van het idee dat er "over ons" en niet "met ons" wordt beslist.

Dit is dus zo ongeveer het arsenaal dat ik nu ter beschikking heb. Ik weet niet of dat genoeg is, zeg ik u eerlijk.

De **voorzitter**:

We hebben het vaak over "stadsvernieuwing" gehad, maar "dorpsvernieuwing" lijkt mij een betere term, gelet op het gebied en gezien de omvang van de kernen.

De heer **Vijlbrief**:

Zeker.

De **voorzitter**:

Er zijn ook actoren die erop wijzen dat je toch eigenlijk nog veel meer risicogericht moet werken en dat je de onveiligste huizen eerst moet aanpakken. Is het überhaupt scherp welke huizen het meest onveilig zijn?

De heer **Vijlbrief**:

Dat weet ik niet, maar ik zou ook zeggen dat die aanpak niet slim is. Als je voor die aanpak kiest, krijg je namelijk weer die verschillen in die dorpen, in die kleine kernen waar we het net over hadden. Dat is eigenlijk precies niet wat de dorpenaanpak doet. Bij de dorpenaanpak lopen we gewoon het dorp door. Acuut onveilige situaties, dus echt gevaarlijke situaties pakken we aan via een apart protocol et cetera. Verder zitten er ongetwijfeld verschillen in de mate waarin al die andere huizen die versterkt moeten worden, onveilig zijn. Ja. Maar bijvoorbeeld in zo'n dorp als Garrelsweer moeten de meeste huizen versterkt worden. Er zijn in dat dorp geen grote blokken huizen die helemaal niet versterkt hoeven te worden. Dan geef ik er echt de voorkeur aan om het geografisch te doen. Ik denk niet dat het verstandig is om het daar anders te doen. Dat zou namelijk ook betekenen dat zo'n dorp bij wijze van spreken acht jaar openligt. Je gaat dan immers eerst een batch heel onveilige huizen doen, daarna een batch iets minder onveilige huizen. Ondertussen blijft dat dorp maar in disarray. Dat lijkt me niet zo verstandig.

De **voorzitter**:

Is er, door het besluit om naar nul te gaan en door op een gegeven moment de afbouw ook nog te versnellen, ook wat ruimte ontstaan voor zo'n dorpsaanpak? Moet ik het zo begrijpen?

De heer **Vijlbrief**:

Zo heb ik er nooit naar gekeken. Ik heb het zelf echt helemaal apart gezien.

Er is wel een relatie, maar ik doe het omgekeerde van wat u doet. Ik heb steeds gezegd: "Als we veel meer gaan winnen dan wat we nu doen, betekent dat, dat we in de versterking weer vertraging gaan oplopen. Dat is eigenlijk niet acceptabel." U suggereert nu: "Als we naar nul gaan, hebben we ook tijd voor een dorpenaanpak." Zo zegt u het niet hoor, maar ik vertaal het even in mijn eigen woorden. Nee, zo heb ik er niet naar gekeken.

De voorzitter:

Is dit misschien wel de kern van het meningsverschil tussen NAM en de Staat op het vlak van de versterkingsoperatie?

De heer Vijlbrief:

Jeetje. Het is wel wat de NAM zegt, denk ik, hè. De NAM zegt: wij willen wel onveiligheid verhelpen, maar wij willen niet al die andere tierlantijnen. Ik paraphraseer nu. Mijn stelling is natuurlijk dat die tierlantijnen onderdeel zijn van het probleem. Dus in die zin is het de kern, ja. Ja.

De voorzitter:

Ik ga nog even door op de schades. Op dit moment zijn er ruim 1.300 schades die zo complex zijn dat de afhandeling al meer dan twee jaar duurt. Wat zijn daar nou de oorzaken van?

De heer Vijlbrief:

Ik heb die mensen ook langs gehad. Er zijn geen 1.300 mensen langs geweest maar wel een aantal. De oorzaak is dat het vaak om heel ingewikkelde huizen gaat, bijvoorbeeld een heel oude boerderij, of een hotel met een nieuwe vleugel. De nieuwe vleugel moet wel versterkt worden en het oude hotel uit de zeventiende eeuw niet; vraagt u mij niet waarom. Het zijn dus bijna altijd complexe situaties. Dat kunnen er best 1.300 zijn, want er staan veel losse huizen in Groningen. Ook kunnen bijvoorbeeld funderingsproblemen een rol spelen. Funderingsproblemen zijn lang niet door het IMG aangepakt. Zij kunnen als het goed is volgend jaar via duurzaam herstel wél worden aangepakt. Nou, ik noem nu een paar oorzaken. Dit zouden redenen kunnen zijn.

De voorzitter:

Uit een recente evaluatie van de Tijdelijke wet Groningen blijkt dat het Instituut Mijnbouwschade Groningen eigenlijk te weinig speelruimte heeft om de complexe schades af te handelen. Hoe kijkt u tegen die constatering aan?

De heer **Vijlbrief**:

Ja, dat zou zo kunnen zijn. Dat zou zo kunnen zijn. We moeten daar nog heel goed naar kijken, maar dat past dan wel weer in mijn eerdere pleidooi om hetzij bij het IMG zelf, hetzij als dat nodig is via de wet, meer ruimte te creëren voor soepeler schadeafhandelingen. We hadden het er voor de pauze al even over. Daar zou dit in kunnen passen. Ik moet er gewoon over nadenken hoe je dit erin past.

De **voorzitter**:

U had het voor de pauze over een forfaitaire aanpak.

De heer **Vijlbrief**:

Zeker, zeker. Dat klopt. Daar ging het om de forfaitaire aanpak, maar het ging ook over bijvoorbeeld de gasopslag in Norg en het gebied daaromheen. Hoe ga je om met schade daar? Dit zou ook weer een situatie kunnen zijn waarbij we misschien de wet wel moeten aanpassen om dit mogelijk te maken. Dat zou kunnen.

De **voorzitter**:

De heer Kortmann pleitte in zijn verhoor ook voor eigenlijk een soort knelpuntenpot. Die bestaat inmiddels al voor de NCG. Hij pleit ervoor om misschien ook het IMG die voorziening te geven. Dat is iets waar u over nadentkt?

De heer **Vijlbrief**:

Ja, daar denk ik wel over, maar volgens mij is het probleem hier niet ... Dan klinkt het alsof het vrekigheid is waardoor het niet lukt. Het probleem is hier denk ik meer dat het IMG dit ook moet kunnen doen binnen zijn mandaat. Ik maak me dus minder zorgen over het geld voor die knelpuntenpot, maar ik maak me meer zorgen over de vraag of het wel past binnen het huidige mandaat van het IMG. Volgens mij was dat ook wat Kortmann zei in het verhoor.

De **voorzitter**:

Dat klopt. Ik pleitte niet alleen voor een knelpuntenpot, maar ook voor bevoegdheden omdat de huidige wet ...

De heer **Vijlbrief**:

Ja, maar daar moeten we wel echt goed over nadenken, daar moet ik met de Tweede Kamer heel goed over nadenken. Het IMG is namelijk een zbo

zonder aanwijzingsbevoegdheid. De vraag is: is dat verstandig? Is dat verstandig? Ik word iedere keer naar de Kamer gehaald voor dingen die meer of minder goed gaan. Eén Kamerlid heeft een amendement ingediend op de wet, of ik dacht op de novelle, om die aanwijzingsbevoegdheid wél mogelijk te maken. Je kunt er ook voor kiezen om gewoon in de wet meer ruimte te geven en verder de status hetzelfde te laten. To be seen, maar dit moet wel geregeld worden.

De **voorzitter**:

Ja. Ik ben hier tevreden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ik heb nog wel een vraag over die versterking. De heer Atema stelde vanochtend in zijn verhoor dat twee derde van de woningen in de huidige versterkingsopgave geen verhoogd risico meer hebben en dus niet meer versterkt hoeven te worden.

De heer **Vijlbrief**:

Twee derde herken ik niet. De getallen zijn volgens mij als volgt. Er is dacht ik een totaalbestand van 27.000 woningen. Daarvan moeten er 13.000 versterkt worden. Dat is dus ongeveer de helft. Die andere woningen komen min of meer door de nieuwe normen "op norm", zoals dat dan heet. Aan die woningen hoeft niks te gebeuren om ze veilig te laten zijn. Dus de versterkingsopgave, het "vertimmeren" zoals ik het zelf altijd noem om het beeldend te houden, omvat ongeveer 13.000 woningen, dus de helft en niet een derde.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat herkent u dus niet?

De heer **Vijlbrief**:

Dit zijn de getallen die ik ken van de NCG. Ik citeer nu slechts uit werk van de NCG.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U gaat ook aan het werk in de provincie. Daar hadden we het al over. U werkt twee dagen per maand vanuit Groningen. Hoe kwam u eigenlijk tot dat besluit om twee dagen per maand in het gebied aan de slag te gaan?

De heer **Vijlbrief**:

Ik zou niet weten wie de geestelijk vader of moeder van dit besluit is. Ik heb het besluit genomen, maar wie heeft het verzonnen? Ik of een van mijn naaste medewerkers heeft dat bedacht. Het besluit nemen is niet zo moeilijk; het verzinnen is veel moeilijker. Ik weet gewoon niet meer wie het bedacht heeft, maar op een gegeven moment dachten we wel, ik denk met elkaar: als we iets willen bereiken in dit dossier dan moeten we daar zijn. Ik vind eigenlijk dat ik er nog te weinig ben, maar ik moet ook in Den Haag zijn. Als het zou kunnen, zou een week van de maand in Groningen werken nog mooier zijn. In de praktijk ben ik er toch echt wel twee of drie dagen in de maand geweest, behalve in de zomermaanden. De gedachte was echter: ik moet daar zijn omdat daar de enige plek is waar je enig begrip krijgt voor wat de mensen echt meemaken. Dat klopt gewoon. Die gedachte klopt heel erg.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja.

De heer **Vijlbrief**:

Het volgende is wel mijn eigen idee. Ik ga nu even reclame voor mezelf maken. Ik heb zelf bedacht dat ik gewoon iedere keer vier à vijf mensen met problemen langs wilde hebben.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe gaat dat contact met bewoners in de praktijk?

De heer **Vijlbrief**:

Ik weet niet hoe deze mensen binnenkomen; dat weet ik niet. Twee medewerkers van mij hebben vooraf contact met die mensen als zij bij mij langs gaan komen. Dan hebben ze ongeveer twintig minuten. Die gesprekken lopen altijd op dezelfde manier. Ik zeg aan het begin van het gesprek: ik hoop dat ik u kan helpen, maar ik denk het niet. En daarna zeg ik: maar uw ervaring is wel heel nuttig voor wat ik er verder mee kan doen. Ik kan ze soms wel helpen. Er zijn ook gevallen waar ik ze wel heb kunnen helpen.

De scenery is over het algemeen als volgt. Ik zit in een vrij saaie zaal en mensen komen dan binnenlopen met twee boodschappentassen vol ordners. Dat is het gemiddelde patroon. In die ordners zit hun correspondentie met de

instituties, dus met de NCG en/of het IMG. Ze beginnen dan meestal een verhaal waar je na tien minuten van denkt: hoe is het mogelijk?

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat kunt u met die inbreng van deze bewoners?

De heer **Vijlbrief**:

Die gebruik ik dus. Ik geef een voorbeeld. Dat gaat over het punt dat ik voor de pauze maakte: mensen hebben het gevoel dat ze tegen een muur aan lopen als ze bij het IMG in bezwaar gaan. Dat punt komt echt uit deze gesprekken, uit de tamelijk beeldende taal over hoe ze dat ervaren als ze daar binnenkomen bij het IMG. Dat vertel ik dan weer tegen de baas van het IMG. Zou je daar niet wat aan doen? Kunnen we daar niet wat aan doen? Kunnen we dat anders regelen?

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Herkent hij dat beeld dan ook?

De heer **Vijlbrief**:

Soms wel, soms niet. Soms wel, soms niet.

Ik kan ook voorbeelden noemen die spelen bij de NCG, aan de andere kant. Ik heb al een paar mensen langs gehad die een totaal nieuw huis hebben gekregen, maar waarin dan de trap verkeerd staat of de badkamer op een andere plek zit. Iedereen die met aannemers heeft gewerkt, weet dat dit in de praktijk gebeurt. Het gaat dus om dat soort verhalen. Het varieert heel erg. Het varieert heel erg. Ik vertelde eerder in het verhoor al over mensen die in een grote wijk uit de jaren zeventig woonden. Eén rij huizen, hun rij huizen, werd niet gesloopt en nieuw opgebouwd, en alle andere huizen in de hele wijk wel. Het enige wat ertussen zat, was een fietspad. Ja. Die mensen vragen dan meestal: vindt u dat ook niet raar? Dan denk ik: ja, dat vind ik ook raar. Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U gaat met mensen in gesprek en u kunt met wat u van hen hoort iets door bijvoorbeeld te schakelen met het IMG of de NCG. Betekenen die gesprekken verder nog iets voor uw beleidskeuzes?

De heer **Vijlbrief**:

Ja. Ja, want sommige dingen komen terug. Misschien moet je wel weer naar

een intermediair toe, een mediator, de oude arbiter. Dat idee komt ook een beetje uit deze gesprekken rollen. Dus je pikt zo dingen op. Mijn hele zorg rond Norg en Grijpskerk komt bijvoorbeeld ook voort uit het feit dat ik bij iemand langsging die een herberg had. Die herberg stond er al sinds de zeventiende eeuw. Nu waren er scheuren in de herberg gekomen. Die hadden er nooit in gezeten. Ze waren erg magisch verschenen na de gaswinning en het gebruik van die opslag. Die man had daarover een probleem met het IMG. Het IMG zei: het komt daar niet van. Nou, dat soort gesprekken voer ik daar eigenlijk altijd. Dat is één deel, hè. Het andere deel zijn gesprekken met bestuurders. Volgende week ga ik met agrariërs praten over mestkelders die scheuren.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Als u met bestuurders praat, praat u met burgemeesters uit verschillende gemeentes, met de CvdK?

De heer **Vijlbrief**:

Vaak met de wethouder die erover gaat, dus bijvoorbeeld met de wethouder van de gemeente Eemsdelta, mevrouw Usmani. Met haar spreek ik veel. Eemsdelta is de gemeente waar de meeste aardbevingskernen zich bevinden. Ik spreek met de commissaris van de Koning, met de burgemeester van Groningen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Leveren die gesprekken dan nog inzichten op die u expliciet kan meenemen in uw beleidskeuzes?

De heer **Vijlbrief**:

Jawel. Om maar eens een voorbeeld te geven: met de burgemeester van Groningen en de commissaris spreken wij ook over het perspectief voor Groningen. Wat moeten we nou met het NPG-geld dat er nog is? We spreken over het toekomstprogramma voor Groningen. Dat gaat dus meer over de kant van de ontwikkeling van de provincie. Dat is wel erg nuttig en daar spelen zij een belangrijke rol in, want ik ga natuurlijk niet over de ontwikkeling van hun provincie. Dus: ja, dat neem ik mee.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

In het Dagblad van het Noorden van 17 september 2022 schrijft u dat u "inmiddels aan de kant van de Groningers staat".

De heer **Vijlbrief**:

Heb ik dat echt opgeschreven?

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat bedoelde u daar nou concreet mee? "Inmiddels sta ik aan de kant van de Groningers."

De heer **Vijlbrief**:

Ik denk dat ik in de afgelopen driekwart jaar een ontwikkeling heb doorgemaakt. Ik denk dat dat letterlijk zo is, ja. Naarmate je daar vaker bent, word je steeds minder een Haagse bestuurder en krijg je steeds meer begrip voor de problemen die die gaswinning in Groningen heeft veroorzaakt. Daar komt het woord "inmiddels" vandaan. Dus dat was ik niet op 10 januari. Als ik dat zou zeggen, zou ik liegen. Dat is natuurlijk niet waar. Aan het begin van het verhoor hadden we het over de vraag: wat maakt het nou zwaar? Dat is dít punt, het feit dat dat erin is gesijpeld.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus het betekent ook iets voor uw werk als u in het gebied zelf bent en met de mensen zelf spreekt.

De heer **Vijlbrief**:

Laat ik het zo zeggen. Ik verbeeld me dat ik de enige bestuurder ben in Den Haag die dat doet. Dus ik ben de enige die in zekere zin de Groningers een stem geeft in het kabinet en in de Kamer. In de Kamer zitten natuurlijk enkele Groningse Kamerleden die zeer uitgesproken ook die rol op zich nemen. Ik was laatst bijvoorbeeld in een sessie met maatschappelijke bewegingen in de Suikerfabriek, een oude suikerfabriek in Groningen. Over die maatschappelijke bewegingen moet ik sowieso zo nog iets zeggen. Die sessie was georganiseerd door mevrouw Beckerman en die maatschappelijke bewegingen. Mevrouw Beckerman doet dat ook heel nadrukkelijk, even los van wat ik verder vind van haar politieke opvattingen. Zij komt nadrukkelijk op voor dat belang.

Ik wilde u nog zeggen dat ik op de 17de een gesprek had met die maatschappelijke bewegingen. Zij waren op de een of andere manier een beetje verdwenen uit alle overleggen. Zij waren ontzettend boos, zelfs zo boos dat ik ze niet kon verstaan. Het ging namelijk in plat Gronings, maar ik had wel door dat ze heel boos waren. Mijn p.a., die wel Groninger is, en dat verstaat, zei wat ze zeiden. Toen dacht ik: o ja, hij is heel boos. Dus ik heb

gevraagd aan de Bodem Beweging en het Gasberaad om weer deel te nemen aan de bestuurlijke overleggen. Ik vind het namelijk gewoon een heel slecht idee dat ze dat niet deden; dat sloeg nergens op.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
En?

De heer **Vijlbrief**:

Ja, dat helpt. Dat helpt, want zij maken allerlei plannen. Ze hebben nu een pamflet gemaakt met zeven punten. Ik ben het niet met alle zeven punten eens en ik ga het niet zo invullen als zij willen, maar het geeft mij natuurlijk wel ook weer goede input voor wat er wel en niet moet in het beleid.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U heeft het nu over de maatschappelijke organisaties. Hoe zit het met erfgoedorganisaties, kerken? Zijn dat ook partijen waar u mee spreekt?

De heer **Vijlbrief**:

Ik ga volgende week met mevrouw Uslu langs een aantal erfgoeddingen, een aantal kerken, een oude boerderij. Ik heb ook al heel vroeg, ergens in maart, een keer met Groninger Dorpen gesproken. Er zijn heel veel organisaties die zich daarover bekommeren.

Er zit gek genoeg een relatie met het gaswinningsdossier. Misschien mag ik dat uitstapje heel even maken. Sommige politieke partijen zeggen namelijk: "Weet je wat, laten we nou gewoon extra gas winnen. Dan brengen we tegelijkertijd een grote zak geld naar Groningen en dat geld geven we aan de bewoners." Dat is natuurlijk op geen enkele manier een oplossing voor het echte probleem in Groningen. Bovendien veronachtzaamt het totaal dat die mensen natuurlijk hun oude huizen en hun oude kerken willen omdat ze daar wonen. Ze willen niet een grote nieuwbouwwijk midden in een weiland. Dat willen ze niet, en terecht. Dat hadden ze namelijk ook niet.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus alle verschillende spelers probeert u te spreken.

De heer **Vijlbrief**:

Het is mijn manier om te proberen de afstand tussen bestuur en burgers te verkleinen. Ik weet niet of het werkt. We zullen zien, maar het is wel mijn manier.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Op 11 juli 2022 ondertekent u het Sociaal Handvest Groningen. Ruim een jaar eerder, in februari 2021, komen de Groninger Bodem Beweging, het Groninger Gasberaad en Vereniging Eigen Huis voor het eerst met het Sociaal Handvest. Hoe liepen die gesprekken met die maatschappelijke organisaties om tot een door alle betrokkenen gedragen handvest te komen?

De heer **Vijlbrief**:

Ik zou het niet weten. Ik weet het echt niet. Ik kreeg op een gegeven moment iets voorgelegd en mij is toen gevraagd: zou je dit willen tekenen? Ik heb dat Sociaal Handvest toen gelezen en toen dacht ik: nou, ik ben het ermee eens, dus ja, laten we 't maar doen. Zo ging het. Ik heb dat getekend in een houten hotel in Appingedam. Dat is wat ik heb gedaan. Ik ben het ermee eens.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Er waren geen aanpassingen nodig?

De heer **Vijlbrief**:

Nou, volgens mij hebben ze wel tot het laatste moment zitten onderhandelen over woordjes. Vraagt u me niet welke. Nee, er waren geen majeure aanpassingen nodig. Nee.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe moeten die uitgangspunten uit dat Sociaal Handvest nou in de praktijk vorm krijgen?

De heer **Vijlbrief**:

Er staat volgens mij bijvoorbeeld in: Stop juridificering. Er staat volgens mij: Zet de burger centraal. Die juridificering zit met name bij het IMG. Daar hebben we het uitgebreid over gehad. Dat zit burgers erg dwars.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat zit er dan precies bij het IMG qua juridificering?

De heer **Vijlbrief**:

Bewoners zeggen toch steeds weer: "Het gaat allemaal goed als IMG komt, ze constateren dat er schade is en ze betalen. Bewoners kunnen ook kiezen voor die €5.000. Dan gaat het allemaal goed, maar zodra je een complexe situatie hebt en je moet in bezwaar omdat je het niet eens bent met

besluiten, dan loop je tegen een enorme berg juristen aan." Dat noemt men "juridificering". Er is dan bezwaar mogelijk. Je hoeft niet gelijk naar de rechter, maar er is bezwaar mogelijk bij het IMG. Toch hebben mensen het gevoel dat ze in een rechtbank terechtkomen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus het zit echt op dat laatste stukje. Daar lopen mensen vast. De hele riedel daarvoor, van het opnemen van schade en zo, valt daar niet onder?

De heer **Vijlbrief**:

Daar speelt het natuurlijk ook. Dan zeggen mensen: "We hebben al acht experts langs gehad en na drie jaar komt de negende. Die laat ik dan weer hetzelfde zien." Maar dat speelde ook bij versterken. Dat speelt bij versterken en bij schade. Daarom zei ik net: wellicht moet je naar een ander soort schadesysteem, want dan ben je af van die experts die steeds langskomen.

Dat is juridificeren. Het andere punt ben ik even kwijt. Dat is altijd het gevaar als je twee punten noemt.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Er staan twaalf punten in het Sociaal Handvest. Doelt u op het wettelijk bewijsvermoeden?

De heer **Vijlbrief**:

Nee, maar daar ben ik het dus ook mee eens; dat is ook een goede. Dat wettelijk bewijsvermoeden is zich echt wel een beetje lelijk aan het ontwikkelen. Wat is daar gebeurd? IMG kreeg steeds preciezer inzicht in de gevolgen van aardbevingen en schade. Dat heeft ertoe geleid dat in het gebied rond Norg wel het wettelijk bewijsvermoeden geldt, maar het IMG zegt: ja, maar dat kan op basis van een model nooit aardbevingsschade zijn. Vroeger, voordat het IMG dat model had, kregen deze mensen wel schade vergoed. Dat betekent dus eigenlijk dat dat wettelijk bewijsvermoeden onmachtig is geworden. Dat doet niks meer, want als je van tevoren weet dat je altijd gelijk hebt, heb je altijd gelijk. Daar heb ik dus een probleem mee en daar heeft de Kamer terecht ook een probleem mee. De maatschappelijke organisaties zeggen daarover: zorg er nou voor dat het wettelijk bewijsvermoeden echt geldt.

Ik weet weer welk punt ik net noemde en daarna vergat, namelijk: Zet de bewoner centraal. Dat is er ook zo een.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat is heel groot gezegd. Hoe maak je dat concreet?

De heer **Vijlbrief**:

De voorzitter gaf net een voorbeeld waarbij dat niet lukt. In Overschild heeft dat niet goed uitgewerkt. Dat probeer ik dan dus weer in die dorpenaanpak te doen, door daar die bewoners in die vier dorpen mee te laten praten over die dorpenaanpak.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Het eerste punt is: herstel van vertrouwen. Dat staat bovenaan.

De heer **Vijlbrief**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Het zijn allemaal punten waarover u zegt: daar wil ik mee aan de slag. Hoe gaat dat er nou in de praktijk uitzien?

De heer **Vijlbrief**:

Dat uit zich dus niet in een grootste nieuwe aanpak. Dat uit zich in kleine stappen overal om het beter te maken. Dat is het meest kenmerkende. U noemde "herstel van vertrouwen". Onder de titel "Respect voor Groningen" hebben die maatschappelijke bewegingen een actiemaand gehad. Dat vertrouwen krijg je volgens mij alleen maar terug als dit lukt. Zo simpel is het eigenlijk.

De **voorzitter**:

De crisis in Oekraïne, of ik moet eigenlijk gewoon "de oorlog in Oekraïne" zeggen, en de hoge gasprijzen leiden tot een publieke discussie over de gaswinning in Groningen. Van sommige kanten ontstaat er ook wat druk om de gaswinning in Groningen toch maar weer op te voeren. Wat voor impact heeft dat op de gedupeerden? Wat merkt u daarvan?

De heer **Vijlbrief**:

Ja, enorm. Enorm. Ik moet even goed nadenken hoe ik dat het beste formuleer. Wat gebeurt er? Die mensen zien dat er door Poetin een oorlog in Oekraïne wordt gestart. Ze denken dan terecht: dat zou weleens tot

gastekorten kunnen leiden. Dan maken ze natuurlijk automatisch in hun hoofd de stap naar: "en dat kan weleens betekenen dat Groningen langer openblijft". Voor deze redenering hoef je niet heel lang door te denken.

Dus ik heb daar in maart en april heel veel over nagedacht en het er heel veel met mijn collega Rob Jetten over gehad. Hoe kunnen we nu aan elkaar verbinden dat er enerzijds voldoende gas in Nederland is, en dat we anderzijds Groningen niet extra hoeven te belasten? Dat was de discussie die wij voerden met z'n tweeën, en later natuurlijk ook in het kabinet. We hebben geprobeerd het uiteindelijk op te lossen doordat we over de kant van de gasvoorziening hebben gezegd: we moeten besparen, we moeten de bergingen veel meer vullen dan we ooit gedaan hebben, en we moeten lng-capaciteit neerzetten.

Naar buiten toe ben ik verder heel bewust gaan communiceren dat de gaskraan dichtgaat in 2023 of 2024, en dat ik alleen bereid ben om te praten over Groningen als er een ander veiligheidsaspect is dat nog zwaarder weegt dan het Groningse veiligheidsaspect. Dat komt dan in de pers en zo terecht als ultimatum remedium en last resort of welk woord je daar ook maar aan wilt verbinden. Ik ben dus volgens mij glashelder geweest over mijn doel en ik ben ook glashelder geweest over wanneer we eventueel zouden kunnen afwijken van dat doel. Wij wisten immers in het voorjaar niet of wij in de winter, waar wij nu inmiddels bijna in zitten, wel voldoende gas zouden hebben. Dat werd natuurlijk nog erger toen de Russen in de zomer de pijp van Nord Stream nog verder dichtdraaiden. Maar zoals het zich nu laat aanzien, is het eigenlijk in de meeste scenario's zo dat er deze winter voldoende gas is in Nederland. Ik kon dus "rustig" de Groninger velden op de waakvlam zetten, dus op de laagst mogelijke stand.

Het is een heel lang antwoord op uw vraag hoe dit op mij overkwam. Ik geef zo'n lang antwoord omdat ik heb geprobeerd om helder te communiceren.

De voorzitter:

U schrijft ook een opiniëartikel waarin u uw positie verwoordt. U schrijft waarom u de gaskraan niet open wilt zetten. Integendeel, u hebt nog steeds de ambitie om het Groningenveld te sluiten, bij voorkeur in 2023. Maar u schrijft ook dat een productieverhoging geen invloed zal hebben op de gasprijzen. Hoe zit dat in elkaar?

De heer **Vijlbrief**:

Hier heb ik enig voordeel van mijn vooropleiding. De meeste economen denken dat als je op een markt van 400 bcm, 400 miljard kubieke meter gas in Europa, 10 miljard kubieke meter gas toevoegt, 10 bcm uit Groningen toevoegt, dat geen invloed zal hebben op de prijs. Dat is eigenlijk het korte antwoord. Er zijn experts die dat niet vinden, maar ik houd me hierbij vast aan mijn eigen vooropleiding, aan het feit dat ik zo ongeveer doodgefactcheckt ben op dit punt, en aan het feit dat de meeste economen het met mij eens zijn dat het geen invloed heeft.

De **voorzitter**:

Toch hebben we in de afgelopen maanden gezien dat er binnen de politiek, maar ook maatschappelijk en in opinieartikelen, wel pleidooien zijn om toch die gaskraan weer open te zetten. De Groningers hebben de indruk dat de rest van Nederland niet altijd begrip heeft voor, of begrijpt wat er gaande is. Hoe verklaart u dat?

De heer **Vijlbrief**:

Dat de Groningers dat denken? Of dat Nederlanders zeggen dat de gaskraan weer open moet? Dat er weinig begrip is?

De **voorzitter**:

Dat in delen van Nederland ...

De heer **Vijlbrief**:

Toch valt het mee, denk ik zelf eigenlijk. Dit is de reden dat ik vorige week zondag bij WNL Op Zondag nog een keer dit standpunt heb verdedigd tegenover wat mensen die het daar niet mee eens waren in die setting. Dat doe ik eigenlijk steeds en ik doe het overal waar men mij vraagt. Maar ik tel ook gewoon de zetels in de Kamer, zeg ik dan maar even. In de Kamer zijn er 120 zetels tegen het verder opendraaien van de gaskraan. Ik heb dus een vrij ruime meerderheid. Ik voelde zelf echter wel de druk van experts, opinieartikelen. Dat heb ik ook eerder gezegd in Groningen. Een deel daarvan zijn goedbedoelde adviezen, maar er zitten ook dingen bij die me echt helemaal niet bevallen. Er zit de gedachte achter die ik net ook besprak met mevrouw Kuik, namelijk: "Nou ja, we draaien de kraan open, en dan hebben we een zak met geld. Die brengen we dan naar Groningen toe." Als ik dat hoor, dan begrijp ik wel dat die Groningers denken: "Nou, ze hebben het nog steeds niet begrepen in het westen. Het ging ons helemaal niet om geld."

Daar speelt een enquête uit maart een rol in van het Dagblad van het Noorden. Die enquête leidt al zes maanden tot verwarring. Nu heeft het Dagblad van het Noorden zelf vorige week gezegd dat de enquête niet goed was. In die enquête wordt mensen gevraagd: "Bent u bereid om Poetin te pesten door de gaskraan verder open te draaien?" Maar er staat in hele kleine lettertjes bij "mits het veilig kan". Daar zit nu precies de kneep, want het kan dus niet veilig. Dus dat is een rare vraag. Daar speelt 12 bcm een rol in, omdat SodM ooit heeft gezegd: misschien kan het bij 12 bcm. Maar dat was in 2018 en SodM zei daarbij: als alle huizen versterkt zijn. De huizen zijn nu niet allemaal versterkt. Dat is één. En twee, SodM zegt nu volgens mij: het enige veilige niveau is nul. Dat zegt de toezichthouder, maar u gaat de heer Kockelkoren nog spreken.

De **voorzitter**:

Ja. Op 26 september 2022 maakt u bekend, ook in een brief, dat het Groningenveld op de waakvlam gaat. De productie wordt in het komende gasjaar beperkt tot 2,8 miljard kuub. Het is dus uw voornemen om het veld in 2023 of 2024 echt in te sluiten. In hoeverre kan dit voornemen nog veranderen door druk uit het buitenland?

De heer **Vijlbrief**:

Dan moet u ...

De **voorzitter**:

Bijvoorbeeld door druk vanuit andere lidstaten.

De heer **Vijlbrief**:

Niet. Nee, niet. Alleen, er zijn landen waarmee wij solidariteitsovereenkomsten hebben op het vlak van gaslevering. Het zijn de ons omringende landen. Er zijn bijvoorbeeld pijpen waardoor Groninger gas, L-gas, naar Duitsland gaat. Als die landen in problemen zouden komen met de verwarming van hun ziekenhuizen, van hun huizen, met gas om op te koken, dan gelden daar dezelfde solidariteitsvoorwaarden voor als voor Nederlanders. Met andere woorden: dat kan een argument zijn om Groningen verder open te doen. Maar dat is weer dezelfde veiligheid als waar ik het net over had. Alleen dat. Het kan nooit zo zijn dat een Europees land zegt: wij hebben een gastekort en dat kunnen jullie oplossen. Het kan overigens fysiek ook niet, hè. U heeft dacht ik de chef van GTS gehoord, de heer Hoevers. Inmiddels zitten de pijpen naar Duitsland volledig vol met gas

dat van Nederland naar Duitsland stroomt. Dus zelfs als we het zouden willen, kunnen we niet extra leveren.

Lang is rondgegaan: ja, maar als de Amerikanen zouden vragen om ... Dat is een van de mythes die lange tijd is rondgegaan. Dan is het antwoord gewoon: nee, want het is gevaarlijk.

De **voorzitter**:

In die brief geeft u ook aan dat u nog voor april wilt besluiten of er nog een zestal clusters gesloten gaat worden. Dat zou ook betekenen dat de productie nog wat verder omlaag kan omdat er dan minder clusters in een waakvlamsscenario hoeven te draaien. Gasunie Transport Services heeft in het recente advies aangegeven dat het beter is om dat niet te doen. Kunt u aangeven op welk moment in de tijd u dit besluit gaat nemen? En welke belangenafweging moet u dan maken?

De heer **Vijlbrief**:

Analytisch is het eigenlijk een niet zo heel moeilijke afweging. Het is niet heel moeilijk te bedenken. Het oorspronkelijke plan was om minder te winnen. We wilden, dacht ik, de waakvlam direct terugbrengen naar 1,7 door al per 1 oktober zes putten te sluiten. Dat heb ik niet gedaan vanwege het geopolitieke gevaar. Dat is precies dezelfde afweging die we in het voorjaar, dus naar april, zullen moeten maken. Willen we al? Kunnen we al? Het hangt heel erg af van de oorlog.

De **voorzitter**:

Ik heb nog een vraag over de definitie van "de waakvlam". Er is voor de waakvlam een zekere productie nodig. We hebben van de heer Atema begrepen dat die dan ook nog wordt afgewisseld tussen de clusters, omdat je om de zoveel tijd die clusters wel moet gebruiken. Het verhaal is dat als je dat niet doet, je ze niet meer kunt gebruiken in een noodsituatie. Wat is de relatie tot het Akkoord op Hoofdlijnen? Er zijn garanties overeengekomen, gekoppeld aan een datum, maar ook aan de sluiting van het veld. Is nou een waakvlamsituatie ook de sluiting van het veld, of is dat nog steeds een vorm van productie? Gelden daarmee dan in de waakvlamsituatie alle afspraken uit het Akkoord op Hoofdlijnen gewoon?

De heer **Vijlbrief**:

Ik zou zeggen dat het het laatste is, maar ik vermoed dat de olies daar anders over denken. Dit kun je op verschillende manieren interpreteren.

Zoals ik u eerder heb gezegd, ga ik met de olies praten. Dan gaat het ook hierover, want deze vraag speelt natuurlijk ook. Overigens is het wel een vraag die relatief kort relevantie heeft als we sluiten in 2023 of 2024. Dan sluiten we toch. Maar vind je dat het Akkoord op Hoofdlijnen van toepassing is op de waakvlamsituatie? Dat is denk ik een beetje de vraag die speelt.

De **voorzitter**:

Als u om geopolitieke redenen besluit om die zes clusters niet te sluiten, betekent dat ook nog 400 miljoen kuub extra winning in het lopende gasjaar, dus waar we nu in zitten. Heb ik dat goed begrepen?

De heer **Vijlbrief**:

Ja, dat klopt. In het scenario dat we nu gebruiken, van 2,8, gaan we ervan uit dat we zes clusters sluiten. Als we dat niet doen, komt er 0,4 bij. Dat staat volgens mij ook keurig in de brief die ik heb gestuurd naar de Kamer. Dat heeft u goed begrepen.

De **voorzitter**:

U gaf eerder aan de Tweede Kamer aan dat u niet in de wet kunt vastleggen dat het Groningenveld in 2023 of 2024 dichtgaat. Wat is de reden dat u dit niet in de wet kunt vastleggen?

De heer **Vijlbrief**:

Ik weet niet of ik heb gezegd dat ik het niet kán. Ik denk dat ik in het laatste debat heb gezegd dat ik het niet wíl. Het kan wel, lijkt mij. Sterker nog, ik was er eigenlijk aan toe om dat wel te doen en toen brak de oorlog uit. Mijn eerste standpunt, in januari, februari was om dat wel te gaan doen. Ik heb echter in het laatste debat gezegd dat ik dat nu een wat drieste stap vind als je nog niet zeker weet dat je gaat sluiten. Er zit volgens mij geen technische of juridische afweging onder.

De **voorzitter**:

Het is dus meer vanwege de geopolitieke situatie. Het lijkt u niet verstandig om in die situatie nu iets in een wet te zetten.

De heer **Vijlbrief**:

Nee, maar het is geen geheim dat ik natuurlijk wel aan de juristen op het departement heb gezegd: ga maar voorbereiden dat we een wet gaan maken over Groningen naar nul. Dat is geen geheim en dat kan ik hier wel zeggen. Daar is men volgens mij al langer mee bezig.

De **voorzitter**:

U zei net al: hoe dan ook, 2023 of 2024, we gaan sowieso sluiten op een relatief korte termijn.

De heer **Vijlbrief**:

Ja, tenzij we in een geopolitieke situatie terechtkomen waarin we een aantal bcm's in Groningen moeten winnen omdat we anders onze huizen niet kunnen verwarmen. Stel, die oorlog duurt nog veel langer. Ja, dan moet ik opnieuw met de Kamer praten over wat de Kamer dan verstandig vindt. Mijn positie is: full stop sluiten in 2023 of 2024. Maar dat moet wel mogelijk zijn. De onmogelijkheid zit dus op dat punt. Dit heb ik naar mijn eigen waarneming wel steeds helder ook gecommuniceerd in Groningen, om daar niet opnieuw een teleurstelling in te bouwen.

De **voorzitter**:

Helder.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U heeft in uw carrière verschillende rollen gehad. U heeft gezien hoe het gasgebouw functioneerde. Waar zou het gasgebouw nog aanpassing behoeven?

De heer **Vijlbrief**:

Ik ga er eigenlijk van uit dat het gasgebouw op een gegeven moment niet meer bestaat. Als we stoppen met gaswinning in Groningen, verliest het gasgebouw denk ik zijn rol. GasTerra zal dan dus niet meer bestaan, althans niet meer in deze vorm als gas-trader. Laat ik proberen de vraag anders te interpreteren. Als je nu het gasgebouw opnieuw zou opzetten, zou je denk ik de rollen veel scherper scheiden en veel transparanter maken. Nu zijn we weer helemaal terug bij het begin van het verhoor. De opzet van het gasgebouw uit de jaren zestig en zeventig past gewoon niet helemaal bij deze tijd.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe kan dat? Hoe doe je dat? Voor ons is natuurlijk ook een vraag: welke lessen en ervaringen neem je nou mee voor nieuwe vormen van publiek-private samenwerking? Hoe borg je de transparantie?

De heer **Vijlbrief**:

Door bijvoorbeeld de functionaris die ik was toen, de directeur-generaal, niet

meer al die rollen tegelijk te geven. Hij krijgt er één. Ik heb nu dus de directeur-generaal niet meer benoemd in het College van Beheer van de Maatschap. Dat is één manier om het te doen. Ik probeer terug te halen wat er toen gebeurde. Het zou volgens mij nu ook niet meer kunnen. Stel dat het nog zou zijn als toen. Ik denk dat nu de Kamer zou eisen dat de "minister van gaswinning" dan eens in de maand of eens in de twee maanden verantwoording zou komen afleggen in de Kamer over wat daar gebeurt. Dat is heel normaal. We hadden geen jaarlijks plafond. Een van u suggereerde zojuist: zou je niet voor een veiligheidsfunctionaris kiezen? Ja, dat zou je nu natuurlijk allemaal doen. Maar dat heeft voor nu allemaal denk ik niet zo heel veel zin meer.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Bij nieuwe pps-constructies, bijvoorbeeld bij de energietransitie, zou dat bijvoorbeeld dus een les zijn?

De heer **Vijlbrief**:

Ja. Als Jetten en ik zouden besluiten om een trader, een handelaar in waterstof te creëren -- het zou zomaar een goed idee kunnen zijn -- dan ga je dat natuurlijk anders vormgeven dan dit.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U zegt: meer transparantie, misschien een veiligheidsfunctionaris.

De heer **Vijlbrief**:

Meer verantwoording, meer aandacht voor veiligheid: al die dingen. Ja, dat, denk ik.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Welk toekomstperspectief kunt u Groningers bieden?

De heer **Vijlbrief**:

Jeetje. Randvoorwaarde nummer één is dat we de gaswinning binnen enkele jaren stoppen, dus in 2023 of 2024. Randvoorwaarde twee is dat we de schadeafhandeling netter en beter gaan doen, dus aan die randen waar we het over gehad hebben, met minder gedoe en minder juridische dingen. Randvoorwaarde drie is dat de versterking in 2028 is afgerond. U vraagt om het perspectief en ik probeer dat te schetsen. Over randvoorwaarde vier hebben we het eigenlijk weinig gehad in het verhoor. De provincie had natuurlijk al een aantal structurele zwaktes voordat de gaswinning deze

aardbevingen veroorzaakte. Er waren gewoon sociaal zwakke indicatoren op heel veel punten. Er was een hoge werkloosheid in sommige gebieden. Dus die provincie moet ook gewoon de kans krijgen om zich verder te ontwikkelen. Daar zijn allerlei mogelijkheden voor. Er is echt heel veel ruimte om dat te doen. Daar is geld voor nodig. Dat is er wel, en als het er niet is, komt het er vanzelf, denk ik. Maar het belangrijkste voor dat toekomstperspectief is eigenlijk dat het vertrouwen van die mensen in het landsbestuur hersteld wordt. Daarmee zijn we helemaal, full circle terug bij het begin van het verhoor. Mensen vertrouwen ons gewoon niet. Ik neem u ook maar even mee in de heupzwaai.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U heeft het over de sociaal-economische ontwikkeling. In hoeverre kunt u de Groningers, de mkb'ers daarin meenemen?

De heer **Vijlbrief**:

Ik ga u één voorbeeld geven, dat wordt gefinancierd uit het NPG. Ik weet niet of dat nou de goede financieringsbron is, maar dat doet er nou even niet toe. Een maandje geleden sprak ik een mevrouw die op scholen in achterstandswijken er, met geld uit dat NPG, voor zorgt dat kinderen met een zwakkere achtergrond op school allerlei dingen als bijles krijgen, in plaats van dat ze die thuis niet krijgen. Als die structuur zo zwak is, is dat een van de dingen die extreem belangrijk zijn voor de verdere ontwikkelingen. Dat wordt nu betaald uit NPG-geld, dus uit het Nationaal Programma Groningen. Ik weet niet of dat helemaal de goede financieringsbron is. Je zou ook kunnen zeggen dat je uit dat NPG de grote dingen wilt doen. Dit is echter wat volgens mij uiteindelijk de ontwikkeling gaat veroorzaken, vanzelfsprekend samen met een sterkere economische structuur.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

De overheid heeft ook altijd te maken met allerlei aanbestedingen. In hoeverre komt dit dan ook bij de lokale ondernemers terecht?

De heer **Vijlbrief**:

Daar heb ik nou wel goed vertrouwen in. Als wij daar bijvoorbeeld veel gaan doen met waterstof, dan heeft dat volgens mij echt wel zijn uitstraling naar de provincie. Je moet je ook realiseren dat het stoppen van de gaswinning ook gewoon betekent dat er een economische activiteit verdwijnt. Daar heeft u dus gelijk in. Ik heb er echter wel vertrouwen in dat dat doorsijpelt. Ik

geloof niet dat dat nou de zwakte is. De zwakte in de economische structuur zit meer, ik zeg het nogmaals, in mensen in achterstandswijken et cetera, et cetera.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Kinderen en jongeren in de regio groeien ook op met dat wantrouwen dat u al eerder schetste.

De heer **Vijlbrief**:

Ja. Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat kunt u daaraan doen als staatssecretaris?

De heer **Vijlbrief**:

Daar kan ik maar in heel beperkte mate iets aan doen, maar ik ga een aantal dingen doen. Voor kinderen gaan we met De Kindertelefoon iets speciaals doen zodat kinderen daarheen kunnen bellen om te praten over aardbevingsproblemen. Ik heb zelf een paar weken geleden op een basisschool met kinderen tussen 8 en 12 zitten praten. Wat viel me daar nou op? Zij brengen het wel terug naar de essentie, zoals kinderen dat doen. De essentie is: ik rolde mijn bed uit en er kwam een scheur achter de televisie toen Max Verstappen erop was. Dat was wat een jongetje mij vertelde. Dus daar kun je allerlei programma's op zetten en daar kun je aandacht aan geven. De Kinderombudsman zit hier volgens mij vrijdag nog. Zij helpt mij hier enorm bij door te vertellen hoe ik dit het beste kan doen. Ik heb afgesproken dat ik ook uitgebreid met jongeren ga praten. Dat ga ik doen de eerste keer dat ik weer naar Groningen ga, of in november. Bij jongeren speelt natuurlijk heel nadrukkelijk het sociaal-economisch perspectief. Zijn er banen? Dat lijkt me voor hen het allerbelangrijkste. Bij kleinere kinderen merk je heel erg dat zij lijden onder de stress van hun ouders. We weten allemaal hoeveel stress een verhuizing oplevert. Als je uit een gewoon huis verhuist, is een verhuizing al verschrikkelijk, dus ik kan me wel voorstellen dat dat stressvolle gezinnen zijn, ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus door in gesprek te blijven gaan, wilt u ...

De heer **Vijlbrief**:

Ja, in gesprek gaan is natuurlijk mooi, maar geld, aandacht zijn ook van

belang. Ik ga binnenkort mee met een of andere bus die rondrijdt in het aardbevingsgebied, waarbij men met mensen gaat praten. Dat gaat niet alleen over kinderen, maar meer over mensen met geestelijke problemen. Dit wordt volgens mij verzorgd vanuit religieuze organisaties, met geestelijke verzorgers.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
De praatbus.

De heer **Vijlbrief**:
"De Proatbus" schijnt het te heten. Zo moet ik het geloof ik uitspreken. Ik ga daarmee mee en daar ga ik ook weer bij kijken. Dat zit allemaal in de categorie "aandacht geven". Dat is allemaal fraai, maar het gaat er natuurlijk vooral om dat ik gewoon financier en ook zorg dat het gebeurt.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Oké. Dank.

De **voorzitter**:
De commissie is uitgevraagd.

De heer **Vijlbrief**:
Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank voor uw medewerking.

De heer **Vijlbrief**:
U dank voor alle vragen.

De **voorzitter**:
Ik verzoek de griffier om u en uw steunverlener naar buiten te geleiden.

Morgenochtend om 09.30 uur is het volgende verhoor. Dat is het verhoor met de heer Van Beurden, de CEO van Shell.

Sluiting 18.01 uur.